

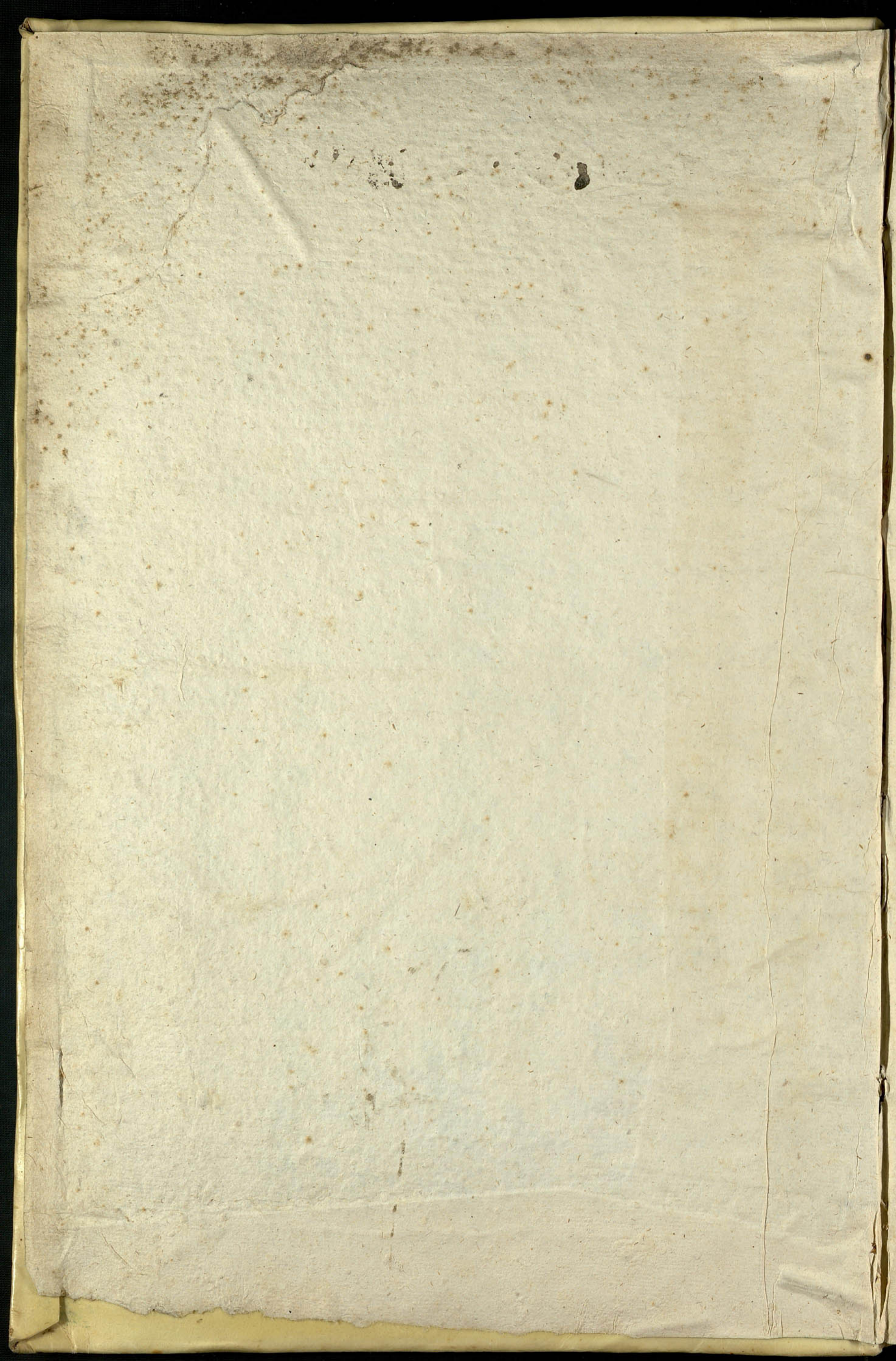
70

30363

BIBLIOTECA
DE LA
Universidad de Salamanca.
Sala 1 Est. 25 Tab. 5 Núm. 10

1^a
30363

~~25-5-21.~~
10

b16378532

Handwritten text, possibly bleed-through from the reverse side of the page, appearing as a series of dark, illegible marks.

M E D I C E A

H O S P E S,

five

D E S C R I P T I O

P V B L I C Æ G R A T V L A T I O N I S,

qua

Serenissimam, Augustissimamque

Reginam,

M A R I A M D E M E D I C I S,

excepit

S E N A T V S P O P V L V S Q V E

A M S T E L O D A M E N S I S.

Auctore CASPARE BARLÆO.

Auctore damnato cum hac nota permissio.

Consilia Libraria vel Colegio maior

vel Curia

A M S T E L O D A M I,

Typis IOHANNIS & CORNELII BLAEV,

c I O I O C X X X V I I I.

MEDICAL

HOSPITAL

AND

PHYSICIAN'S OFFICE

OF

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

CHICAGO

MARSHALL D. MEDICIS

OF

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICIAN

OF THE UNIVERSITY OF CHICAGO

AMERICAN

PHYSICIAN'S OFFICE

OF THE UNIVERSITY OF CHICAGO

Sic ivit nostram grandis MEDICEA per Urbem,
Sceptrorum Mater suspicienda trium.

A D

Nobilissimos, Amplissimos, Spectatissimos,
Prudentissimosque Reip. Amstelodamensis

C O N S V L E S,

D. A N T O N I V M O E T G E N S van
Waveren, Equitem, Dominum à Waveren,
Bochtsholl, Rugewillis, &c.

D. A L B E R T V M C O N R A D I
B V R G I V M, ad Magnum Ruffiæ ducem
Exlegatum.

D. P E T R V M H A S S E L A E R, Mili-
tiæ Urbicæ Tribunum.

D. A B R A H A M V M B O O M I V M,
in Confessu Deputatorum D. D. Ordinum Hol-
landiæ antehac Delegatum.

N O B I L I S S I M I, A M P L I S S I M I,
S P E C T A T I S S I M I, P R V D E N -
T I S S I M I Q U E C O N S V L E S,

Quod in cœlis Deus est, in
terris Princeps est. Ille nullius
imago, quia à nullo. Hic Dei imago, quia
ab illo. Deus paret nemini, quia inferior
nemine. Princeps Deo, quia solo Deo infe-
rior. Illius potestas terminum nescit, quia di-

P R Æ F A T I O.

lucet sibi Sol, sed nobis. Movet se, ut hominum promoveat commoda. Nec vivit sibi Princeps, sed subditis. qua hic fulget luce, fulget & gaudet populus. Majestatem suam appellatione, usu suorum putat. Hinc in Deum & Principem, licet dispari affectu & studio, reflectimur amore, obsequio, reverentia, fide. In Deum, ut omnis boni & felicitatis humanæ fontem principiumque. In Principem, veluti tantorum bonorum Curatorem & administrum, adeoque à summo Numine secundum. Nec enim propius ad Deum acceditur, quam hominum tutela. Eminere regium est, sed magis prodesse & servare. Prima ipsorum virtus, patriæ, sociisque consulere, orbi quietem, seculo pacem dare. Harum rerum conscientia infidet altè mortalium animis, usque adeò, ut quoties Augusto Principum vultu frui ipsis licet, numen aliquod se in terris adspectare putent, & ejus occurfu tanquam ad fulgidioris astri jubar ortumque recreentur. Amant flagrantius adspicere eos, à quibus benignè adspiciuntur. Tradunt se totos illis, quibus non servitus ci-

P R Æ F A T I O.

vina est. Hujus , cum hominis fit , termino modoque circumscribitur . Ille legibus solutus , quia solus leges fert. Hic iis adstrictus, quas à Deo & recta Ratione accipit. Numinis arbitrio & vi aguntur omnia, etiam Rex, Regina, Princeps. At horum nutu non nisi imperio subditi. Deus, quem submissè colat, amet, veneretur, non habet, quia nulli debet. Princeps solum Deum ; cui & se totum & Principatus sui debet decora. Assurgit Principi populus. Deo & Princeps & populus. Qui Deo debetur cultus à religione est, quæ animas creatori arctius alligat. Qui Regibus, qui Principibus, ab ea pietate est, quæ officiosa esse in illos, sed remissius , amat. Habet mundus eximia plurima , magnitudine sua , sublimitate , splendore stupenda. Fulget in cœlo astrorum omnium Princeps Söl , & mortalium in se oculos & anni spem convertit. Fulget Luna & siderum illustris exercitus. Luce, motu , tacitisque influxibus admirabiles sunt & penè venerabiles. At Principe nihil grandius , nihil sublimius, nihil illustrius habet suppositus cœlo orbis. Non
lucet

P R Æ F A T I O .

de, suspicere & Vos augusta Regum & Regina-
rum nomina, & charos habere, quos Deos ap-
pellavit, quantumvis zelotes, Deus. Nullum in-
termisistis officiorum genus, quod præstari à
vobis præfens Reip. status, loci temporisque
sivit oportunitas. Exhibitus honos majora, et-
iam vestro iudicio, meritæ Principi. ut non li-
beratoriam hanc, sed confessoriam potius ac-
ceptorum beneficiorum tabulam credatis.
Non referam publica. quod vos tangit priva-
tum beneficium, majoribus suis debet, à qui-
bus Civitati vestræ ea jura & immunitates con-
cessæ, quibus latius potentiam explicatis.
Quanta festivitate, quantis gaudiis, quam læto
extra & intra urbis pomœria occurfu, quam
prona ubique gratulatione, quam splendido
apparatu, erectis hic illic Arcubus & Portis
Triumphalibus, exhibitis Ludis, coacto totius
Militiæ Urbanæ exercitu, Reginam exceperi-
tis, norunt, quotquot tantorum solennium spe-
ctatores fuere. Iam ad eadem Spectacula, ad
eandem Panegyrim, vestra liberalitate & im-
pensis admittuntur absentes, quibus coram
hæc

P R Æ F A T I O .

vium , sed cura tradita est , qui Rempublicam non sibi solum , sed se quoque Reipublicæ devoveri volunt. Veneratione excipiunt Moderatores orbis, cujus partes sunt , & diffusos in Principem potentiæ divinæ rivulos attoniti admirantur & suspiciunt. Regem da , vel Reginam, quamvis vel Indis illa, vel Afris, vel Sabæis, vel Scythis imperet, sive magnanima fuerit Semiramis , sive bellicosa Thomyris , sive prudens & perita regnandi Tanaquil , sive pacis studiosa Placidia , excitabimur, commovebimur ad Imperatoriæ majestatis intuitum omnes, & reverentię ac gratulationis officia non invitis imperabit summæ potestatis veneratio. Non arcessam longè exempla. Venit pridem in Urbem hanc vestram Augustissima Regina MARIA de MEDICIS, familia, imperio, conjugio, liberorum sceptris ac thalamis illustris. Illi vos publico Reip. nomine , & privato insuper affectu affurrexistis. Cives jussi pariter ac injussi, tanquam ad novi fideris conspectum, gratulantes undiq; convolavere. Idem plebis studium, fervor, alacritas. Documentum dedistis grande

P R Æ F A T I O .

de, suspicere & Vos augusta Regum & Regina-
rum nomina, & charos habere, quos Deos ap-
pellavit, quantumvis zelotes, Deus. Nullum in-
termisistis officiorum genus, quod præstari à
vobis præfens Reip. status, loci temporisque
sivit oportunitas. Exhibitus honos majora, et-
iam vestro iudicio, meritæ Principi. ut non li-
beratoriam hanc, sed confessoriam potius ac-
ceptorum beneficiorum tabulam credatis.
Non referam publica. quod vos tangit priva-
tum beneficium, majoribus suis debet, à qui-
bus Civitati vestræ ea jura & immunitates con-
cessæ, quibus latius potentiam explicatis.
Quanta festivitate, quantis gaudiis, quam læto
extra & intra urbis pomœria occurfu, quam
prona ubique gratulatione, quam splendido
apparatu, erectis hic illic Arcubus & Portis
Triumphalibus, exhibitis Ludis, coacto totius
Militiæ Urbanæ exercitu, Reginam exceperi-
tis, norunt, quotquot tantorum solennium spe-
ctatores fuere. Iam ad eadem Spectacula, ad
eandem Panegyrim, vestra liberalitate & im-
pensis admittuntur absentes, quibus coram
hæc

P R Æ F A T I O.

hæc intueri non licuit. Venit jam ad illos Regi-
na, & quæ mœnia vestra subiit, nunc alibi scri-
ptoris & sculptoris beneficio conspicitur, &
salutatur. Stant ante oculos pœgmata, theatra,
classēs, equitum ordines, civium cohortes, sce-
næ, dramata, prout hic steterē omnia, vel ive-
re. Non poterit ingrata esse eorum lectio, quo-
rum conspectus fuit jucundissimus. Facit nar-
ratio, ut diuturnior sit memoria eorum, quæ
non scripta oblivione cito intercidunt. Et quæ
multa singuli non videre, nunc in unum colle-
cta, omnibus in aperto sunt. Spectaculorum &
Emblematum argumenta, quæ ob subitas the-
atridiorum mutationes & vices pauci assecuti
fuere, tranquillo & extra turbæ strepitum po-
sito lectori explicantur, ea brevitate, quæ fa-
ctis nihil magnum aut memorabile subducit.
In minuta inquirere supervacaneum fuit, ob
res plurimas minoris momenti, variis locis, à
variis, & minus palam gestis. anxia sedulitas
sedulitatis error est, cum rei summæ id omne
decedat, quod minus seriis, ac non necessariis
impenditur. Omnis hic apparatus ad Vos re-
dit.

P R Æ F A T I O.

dit, Amplissimi CONSULES, quia vester est. Vestro nomini inscribitur, cujus vos autores. Magnificentiae, humanitatis, & benevolentiae vestrae in maximam Principem monumenta agnoscent, quotquot haec legent. Dicent imperio dignos, qui, cum honoris publici interest, fordes cavent. nec decere tenuitatem eos, quos populo secrevit fascium dignitas. Quod Regina, quod illustris Reginae comitatus, quod populus Amstelodamensis credit, brevi recensione postremus attestor. quae quam gratiam derogat sibi, à vestra sperat facilitate & patrocínio. Æquis animis ea ipsa accipite, quae æquissimis in MEDICEAM egistis. Placeat Vobis scribentis conatus & studium, quorum pronis in se studiis annuit Regia Mater. Qui Regum Principumque vultus in æra inducunt, quam ab arte nequeunt, ab insculpta Imperantium imagine benevolentiam impetrant. Dum Regina, dum Regum Genitrix, dum Imperatorum Neptis utramque paginam facit, veniam merebitur demissa & infra Majestatis apicem subsidens & fatiscens oratio. Videbitis,

P R Æ F A T I O.

bitis, ubi per Reip. curas legere dabitur. Non urgeo hoc valde. illud maximè, ut qualem me erga Vos Urbemque vestram ostendi esse, talem me per ætatem fore credatis. Ita Vobis, ita florentissimæ Civitati, perpetuum Deus benè faxit. Anno CIO IO C XXXVIII Octob. xx.

V. N. & A.

addictissimus

C A S P A R B A R L Æ V S.

M E D I C E A H O S P E S ,

S I V E

Descriptio publicæ Gratulationis,

qua Serenissimam Reginam

M A R I A M D E M E D I C I S

excepit

Senatus Populusque Amstelodamensis.

S E R E N I S S I M Æ R E G I N Æ, *Prefatio.*
M A R I Æ D E M E D I C I S,
in Urbem Amstelodamensium so-
lennem ingressum descripturus, nec
quæsitis præter rem præconiis Re-
giam Majestatem, nec Urbem hanc
nostram fatigabo. Quicquid enim
de Illa excellens eximiumque dixero, infra magnitu-
dinem erit ejus, quæ Austriacæ Familiæ, cui mater-
num genus debet, dignitatem, prudentiam sapien-
tiamque Medicæ, unde nomen & paternum genus
ducit, in domum Borboniam ac Franciæ regnum in-
tulit. Quicquid de hac mediocre dixero, à vero abi-
bit, quicquid magnum, invidiæ fortè oportunum vi-
deri poterit, aut ab obnoxio profectum.

Ingentes Principum animi publicæ gratulationis
officia præstari sibi patiuntur verius, quam ambiunt.
quem non efflagitant, civium sociorumque favore
frui amant. Ideò moderationem admisceri amant iis
narrationibus, quæ honori ipsorum consecrantur. Il-
lud nobis dicere liceat, quod res est, Urbem Dei be-
neficio magnam, excepisse Reginam Dei gratia ma-

B

ximam

M E D I C E A

2
 ximam augustissimamque, Cæsarum & Hetruriæ Du-
 cum sanguine illustrem, quæ Maximilianos, Philip-
 pos, Ferdinandos, Carolos, Cosmos, Laurentios, Leo-
 nes, Clementes, stemmati suo innexos adspicit. Di-
 gna profectò hospes fuit tali hospitio. nec indignum
 omnino hospitium tam grandi hospite. Si Reginam
 intueamur, omnium Galliarum Imperatrix ante ocu-
 los stat. Si Urbem, omnium Mundi partium nobile
 emporium. Illa invictissimi Regis Henrici Magni
 conjux, tantis nuptiis inclaruit. Hæc sociarum ur-
 bium & terrarum inviolabili federe clara viget. Illa
 potentissimorum Europæ Regum Mater splendidissi-
 mis regnis Dominos vel Dominas dedit. Hæc emun-
 dis vendundisque mercimoniis iisdem regnis com-
 moda adfert, ab iisdem capit. Illa gentis inclytæ na-
 talibus eminet, hæc plurimarum ad se gentium ac-
 cessu. Illa Majestate populis venerabilis, hæc illicis
 lucri spe domi forisque amabilis. Regina terras suo-
 rum monstrare potest, quò navigandum. Civitas no-
 stra classes rateique quibus naviget. Regina Vete-
 rem Novumque orbem vel filiorum vel filiarum sce-
 ptris complectitur. Civitas hæc quod in utrumque
 inferat, quod ab utroque repetat, veluti utriusque
 communis Officina, habet. Illi, ut poetarum verbis
 loquar :

generos Tethys dedit omnibus undis.

Hæc *est, exiguis qua finibus orta tetendit*
In geminos axes, parvaque à sede profecta
Dispersit cum Sole manus.

Illa, *Lata Deum partu, magnos complexa nepotes,*
Omnes sceptriferos, nondum supera alta tenentes.

Hujus

Hujus

*pacificis debemus moribus omnes ,**Quod veluti patriis regionibus utitur hospes ,**Quod sedem mutare licet, quod cernere Thulen**Rursus, & horrendos quondam penetrare recessus ,**Quod bibimus passim Rhodanum, potamus Orontem ,**Quod cuncti gens una sumus .*

Videbor præter decorum comparisonem fecisse Reginæ & Urbis. Sed illius magnitudinem Imperii esse constat, & sanguinis & majorum & heroicarum virtutum. Hujus fortunæ, & mercaturæ & privatæ civium felicitatis. Illud dubium, an illius incredibilem in altitudine comitatem mireris magis, an hujus erga Celsissimam Reginam prædicandam humanitatem. Officii sui esse credidit Amstelodamensium Respublica, assurgere Maximiliani Imperatoris Abnepti, à quo Cæsareæ Coronæ insignia olim impetravit. ideoque executata est splendidius, quæ aliæ civitates pari fecere affectu & veneratione. Subiit animum Amplissimi Senatus, rem esse veteris & recentis ævi, Reges Principesque non sine solenni apparatu in urbes vel suas vel federatas recipi. Hoc à Græcis, hoc à Romanis factitatum, sive triumphos, sive ovationes, sive trophæa, statuas, epinicia, aliaque publici honoris testimonia benè de Republ. Imperioque meritis decernerent. Et quanquam terrarum suarum urbisque Principi gratulatus non fuerit, ejus tamen dignitati gratificari voluit, quæ ex priscis laudatissimisque harum Provinciarum Principibus generis sui seriem deducit. Accedit & illud, quod potentissimo Galliarum Rege, LUDOVICO XIII Iusto, status nostri vindice, federisque cum HENRICO IV patre olim initi perpetua felicitate fruamur; quorum

Regum Illa vel partu vel conjugio gloriosissima habetur. Nec major commodiorque testandæ gratitudinis oportunitas offerri potuit, quam si in ejus decus & splendorem se impendant Bataviæ civitates, quæ maximis aliquando beneficiis Remp. universam cumulavit. Triumphales pompæ virtutis & eminentioris fortunæ præmia sunt. Vtroque nomine magnificentiam suam explicuere Amstelodamensium rectores. Erant Romanorum sumptus privatim tenues, publicè splendidissimi. illic parsimoniam locum, hic dignitati esse volebant. Absunt à luxu impensæ largiores, quibus majestas, fama, claritasque imperii asseritur. Non profunditur, quicquid in optimos Reip. fines effunditur. Nec mirum, majus aliquid conari civitates, quæ inter vicinas sua semper magnitudine præstiterunt.

*Discessus
Reginæ ex
Brabantia.*

REGINA Mater, postquam consilium cepisset, relicto Brabantinorum solo & cognatis Potestatibus, apud quas annos complures exegerat, Federatorum terras adeundi, per Tungrorum, Eburonum, Taxandrorum fines, & obvias Batavorum urbes, Dordracum, Roterodamum, Delphos, Hagam devenit, Principum & Gubernatorum Hollandiæ priscam sedem. Hic Illustrium ac Præpotentum D.D. Ord. Generalium magnifico occursum & salutatione excepta, quod jam antè ad Sylvam Ducis fecerat Celsissimus Arausiorum Princeps, itineris sui tædia aliquot dierum mora discussit. Ire per viarum singula, & pompæ formas, & festivitatum modos, longi foret sermonis, nec nostri est instituti. Ea solum exequar, quæ sub Reginæ Adventum hic gesta, & exhibita publice

*Excipitur à
Celsitudine
Arausiorum,
obviiis Civitatibus,
D.D. Ord.
General.*

blice fuere. Tenebatur Illa unicè visendæ hujus Urbis desiderio, de qua famâ multa antè magnaue inaudiverat. Pridie Calendarum Septembris, qui Augusto ultimus fuit, iter eò fecit, comitibus Celsissima Amelia, Principis Auriaci conjuge, Mauritia Lusitanæ Principis Filiâ, Florentio Pallantio Culenburgi Comite, Ioanne Wolphardo Brederodio, Brederodii, Vianæ &c. Domino, vidua Domini de Potles, Brederodii sorore, ejusdemque Filia natu maxima, Iohanne Kerckhovio Polyandro, Heenvlietæ Domino, Sylvarum Hollandiæ & agri Putteni Præfecto, & Nobilium aliis. Notat ingeniosa quorundam curiositas sacrum Romano Imperatori mensẽ militasse proficiscenti Imperatrici, Augustam Augustæ. eoq; illum excurriffe die, quo Illa ad augustam Imperii insignibus civitatem properabat. Per Batavorum & Kenemariorum agros profecta vergente in vesperam die Harlemum venit. quæ inter septem primarias Hollandiæ civitates in Confessu D. D. Ordinum secunda loquitur, dura obsidione artiumque plurimarum laudibus, præfertim typographicæ grandi invento celebris. Quod cum nunciatum esset A. A. Amstelodamensium Consulibus, nulla mora Syndicum suum Guilielmum Borelium, Duynbekæ Dominum, eò ablegavere, rogatum, ut Urbem quoque suam adire Regina Mater dignaretur, sive terrestri, sive maritimo itinere in illam invehì mallet. Hoc gratius fore Regiæ Majestati, & tali Emporio conveniens ac decorum magis, ob celocium & Liburnicarum navium oportunitatem ac elegantiam, ac vectoriarum insuper longo pulchroque ordine in anchoris stantium insolitum exteris conspectum. Excepit be-

Amstelodamum proficiscitur.

nignè Consulum invitationem Regina, & postero se die, Deo permittente, affore significavit, minus placere iter maritimum, ob aëris marisque incertam tempestatem, præferri terrestre, ut tutius commo- diusque. Per noctem Harlemi commorata debitis à Senatu honoribus accepta fuit, juvantibus commu- nem gratulationem civibus. Ipfis Calendis Septem- bris, Mercurii die Amstelodamum Mercurii studiis negociisque vigens oppidum petiit, non ea via, quæ per aggeris mari objecti sinuosa circumducit, sed quæ propter Fossam Novam recto & compendiofo in urbem extenditur tramite. Dies ad omnem fere- nitatem compositus arridebat adventanti Mediceæ, felicior futurus, nisi vespertino imbri mensis etymo fidem fecisset.

Ad viæ medium locus est, ubi validis pandisque ca- taractis se in Austrini maris finum exonerat Lacus Harlemensis, à publica hospitem domo, quæ Cervi insigne præfert, appellationem habens. Convenerat huc Consulum præscripto (nondum enim qua via ur- bem esset ingressura Regina constabat) Liburnica- rum navium numerosa classis, inter quas quæ Regi- nam, Principem comitesque illustriores veheret, Præ- toria una erat, Societatis Indiæ Occidentalis usibus inserviens, tapetis stragulisque decoris instrata, & ful- gidiore conopæo tecta. Omnes velis, carbasis, dolo- nibus, pictis rostris pluteisque spectabiles, ad proram & puppim machinis bellicis formidabiles adventum Magnæ Matris operiebantur. Immensæ longitudinis vexilla & navalia, ex serico, bysso, sindone aplustria pro ornamento erant. Non alia facie reges duces- que suos Athenæ, Cleopatram Ægyptus, Agrippi-
nam

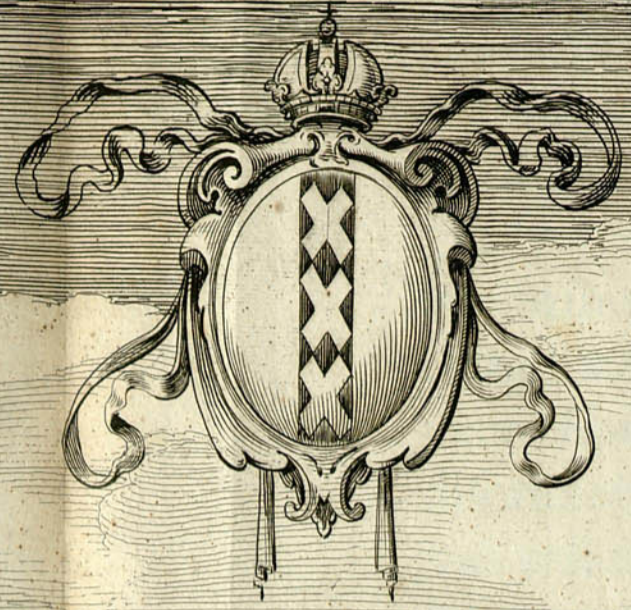
nam Roma, Alexandrum victa Tyrus recepit.

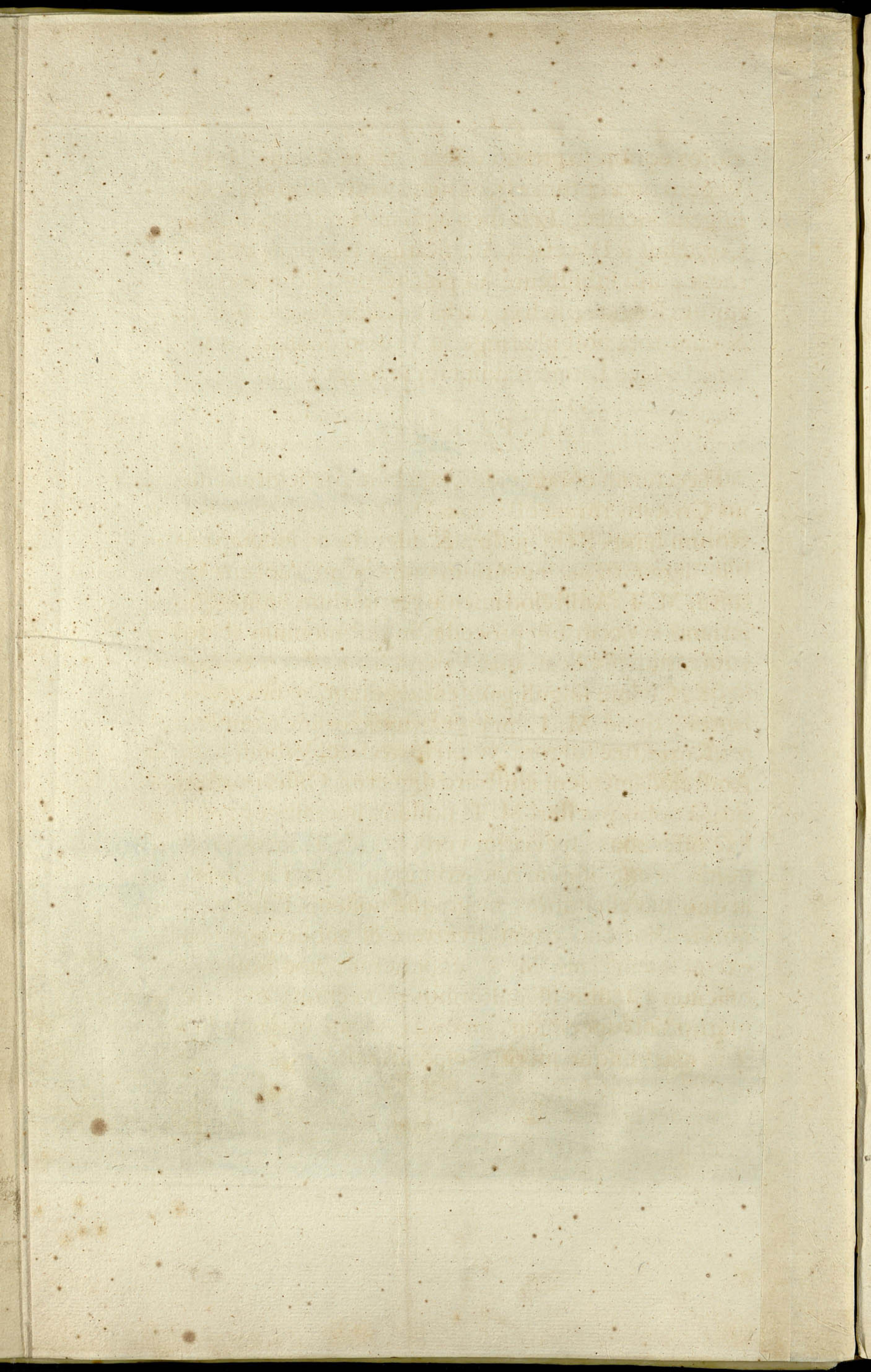
Hic rogata iterum Regina, uti arbitrii sui esse finiret, vel coeptum iter curru profequi, vel conscensa Prætoriam speciosa, quam videbat, classe circumfundi, stetit in sententia, sive ob mutatam nonnihil aeris faciem, sive longiorem per aquas viam fore crederet, sive comitum formidine. Vti classem Yæ fluente inatantem cernere erat, ita in continente Equitum patritiorum turma occursum suo jucundissimum præbebat Regine spectaculum. Non mercenario illa constabat milite, sed optimatum & opulentiorum civium selecta sobole. non necessitate ad bellum, Principis aut Magistratus jussu convenire solita, sed sua voluntate ad honestam corporis animique exercitationem. Calcarea, stapedes, frena, bullæ, fibulæ, contorti in cincinnos non sine artificio capilli & juba, & id genus alia equorum ornamenta aureis argenteisque bracteis fulgebant. Sellæ, pectoralia, stragula precio & pulchritudine certabant. Enses, sclopetæ pro armis crant. In pileorum verticibus discolores plumæ radiabant. Equis caput erectum argutumque, oculi vivaces, magni & micantes, auriculæ breves, collum juxta caput gracilescens, pectus amplum, pleni lumbi, pedes lati & villosi. Coloris plurimi punicei vel castanei, quidam nigri, quidam varii & ex pluribus temperati. Quorundam generositatem arguebat pedum color niger, cana & crispa coma, maculæ zonæque rubræ. Erant, quos stellula in fronte commendabat. alios quatuor pedum, alios duorum, alios unius vel dextri vel sinistri candor. Ex circumversione ad utrumque latus versatiles agnoscas, ex incessu elegantes, ex habenarum motu obse-

*Premissa
Regine in
occursum
Equitum
patritiorum
phalanx, &
Liburnica-
rum na-
vium clas-
sis.*

obsequentes & faciles. Quod si qua sonum procul
 arma dedere, stare loco nescii. Stantes spumantia
 mordebant frena, humum arrectis auribus pede pul-
 sabant. Ibant ad numerum & hinnitu dominorum
 suorum instituto adfremebant, ea gravitate, ac si Re-
 giæ se Majestati præire arcano instinctu cognovif-
 sent. Incedebant factis ex terno equite contuber-
 niis. Præcinebant tubicines tres purpurea veste
 induti, & tubarum clangore aurium gratiam deme-
 rebantur. Equites amictus forma colorque distin-
 guebat. hi serico velluto, hi Tyrio, hi Phrygio, hi
 bombycino, hi fimbriato, alii undulato speciosi ac de-
 cori. pro suprema veste plerisque lorica erat coria-
 cea, militaris habitus. Adspectus omnium & singu-
 lorum pulcherrimus. Nolo hic mihi objici Hanniba-
 lis dictum, de *forti magis & strenuo milite, quam eleganti*. Nec
 illum Venusini Poëtæ versiculum moror; *Nil pictis timi-
 dus navita puppibus Fidit*. Quanquam enim ad bellum hæc
 non processerit, sed in Regina occursum splendidif-
 sima phalanx, ea tamen illi ipsi florenti ac vegetæ
 Adolescentiæ inest vigor, ea animi magnitudo, & ge-
 nerofitas, ut si non Maria, sed Annibal ad portas esset,
 ab urbis illum mœnibus depelleret, pro aris & focus
 illis ipsis armis, illo habitu intrepida pugnaret, & quæ
 nunc ostentationis gloriæque fuit, tunc seriæ militiæ
 foret armatura. Nec damnandus omnino in apparatu
 militari nitor. Plato, Tullius, ille duodecimo, hic se-
 cundo de Legibus libro, ad nullos alios usus *βάμματα*
 volunt servari & adhiberi, quam ad bellica ornamen-
 ta. Ipse Julius Cæsar, imperatorum fortissimus, mili-
 tes suos tam cultos habebat, ut argento & auro poli-
 tis armis exornaret, simul & ad speciem & quo tena-
 ciores

ciores eorum in proelio essent, metu damni. Ipsius Vegetii præceptum est, ut miles veste nitidus, armis fulgens incedat. Erat dicti agminis Equestris ductor Cornelius à Davelaer, Advocatus, Dominus de Petthem, qui subsistente ad pulcherrimi Equitatus intuitum Regina, in hæc verba eandem allocutus fuit, & cum tota post phalange in Urbem deduxit. Oratio è Gallico Latine reddita ita se habet :

SERENISSIMA PRINCEPS,

Hæc, quam coram vides, equitum patriciorum hu- „
 jus Civitatis turma est, quæ D. D. Consulium & Re- „
 ctorum hujus Reip. jussu, & augustæ ac incompara- „
 bilis dignitatis ac ingentium meritorum tuorum in- „
 tuitu, M. T. Amstelodamense territorium limitesque „
 intranti in occursum procedit, in testimonium ac do- „
 cumentum publicæ, quæ Urbem hanc affecit lætitiæ, „
 in qua Civium singuli gaudent, exultant, ac sibi gratu- „
 lantur, quod M. T. præter beneficiorum cumulum „
 præsentia suæ fulgore, veluti novo sole, Urbem hanc „
 Amstelodamensem illustrare dignetur. Officia nostra, „
 quæ à nobis præstari M. T. possunt, liberaliter & pro- „
 lixè offerimus, speciatim vero, uti M. T. intra Urbis „
 portas in eum locum hoc comitatu deduci se finat, „
 in quo excellentiores magnique nominis Principes, „
 quoties huc concedunt, divertere & publico nomine „
 excipi solent. ubi M. T. experietur, hoc nostrum „
 officium à deditis illi cultoribus profectum, leve esse „
 gratitudinis specimen, nec ulla ratione magnitudini „
 Tuæ maximisque meritis respondere. „

Regina actis D. D. Consulibus gratiis, benevolo animo has officiosas patricii Equitatus voces excepit.

*Civium
centuriis
sua per Vr-
bem assi-
gnatæ sta-
tiones.*

Quæ dum foris geruntur, in Vrbe ex Consulum mandato omnia decenter magnificèque composita fuere. Civium selectorum centuriæ viginti, antiquissima Civitatis præsidia, Reipubl. nervi ac robora, sub suis singulis Ducibus coire iussæ. Cautum id semper providis civitatibus fuit, genitis sibi potius, quam ascitis militibus credere; nec ita fidere externis auxiliis, ut non plus sui roboris suarumque propriè virium intra mœnia sua habeant. Arma illis diversa, hastæ vel sclopeta majora. Habitus vel pro ordinum ratione, vel ex arbitrio aliis alius. Pectus, tergum, brachia, femoraque ferreo thorace, caput galea tecti. Omnium numerus quatuor facile millia excedebat. His cohortibus suæ assignatæ per Urbem stationes. Aliæ sub ipsam portam Reginæ adventum præstolabantur, aliæ longo tractu viam omnem, quæ per Aggerem Novum, Forum ipsum vicosque complures in Aulam Principis abit, pulchro ordine hinc inde oppositi tenebant. Quibusdam assignati pontes celebriores tres, quibus Dameracum insternitur, nec non ejusdem cajetæ marginesque. Est illud Aquarum ex Yafumine aut potius Austrini maris finu intra Urbem se, usque ad Damensem cataractam, recipientium laxior alveus, navium vectoriarum quæ ad mercatum huc confluere undecunque solent, necnon frumentariarum oportuna statio. Hoc tempore remotis Rectorum imperio navigiis omnibus, vacuum locum fecerat adventanti (uti opinio erat) per maritima Galliarum Imperatrici. Quin his ipsis Aquis exhibenda Spectacula sub pontibus occultè asservabantur.

Ædium

Ædium ab utroque Dameraci latere fenestræ & circumfusa tecta magno ære conducta cupidæ plebis desideria arguebant. Verum huic omni apparatusi isto & postero die quies fuit, postquam aliud sibi in Civitatem iter destinasset Galliarum Princeps. Producta ex publico Armamentario tormenta bellica juxta Yæ oram, & eminentioribus locis, ac promontoriis disposita fuere.

Ferias & vacationes ab opere tota sibi indixerat Civitas. Non quemquam ætas, non sexus, non negotiorum moles, & rei familiaris cura retardavit, quo minus domo se proriperet & oculos pasceret regio vultu. Mirum quanta confluentis undique multitudinis per vicos, plateas, compita fuerit concursatio, virorum, matronarum, puerorum & puellarum. Vidimus oppletas vias & jam tunc vere invias. Vidimus tecta spectatorum pondere laborantia. Vidimus ex arborum ramis, ex navium antennis non sine discrimine pendentes, quibus locum terra negabat. Exterorum, advenciarum, civium & indigenarum par ubique contentio & honestæ curiositatis æmulatio. Vestibula alii, coronas & projecturas ædium tenebant. audaciores fastigia ipsa, loricas & acroteria infederant. erat temeritati locus, ut esset spectaculo. Compluvia præ conscendentium frequentia ruinæ proxima fulcris sustentabantur. Fori insuper & theatridia passim erecta recipiendo populo.

Sub horam pomeridianam quintam affulsiit Medicum fidus, & Amstelodamense Emporium subiit Regum Mater. comitante eam usque & præcedente Equitum turma.

Hæc cernas præcedentia longi

*Juvenal.
Sat. 10.*

Agminis officia & niveos ad frena Quirites.

Tunc explosæ ex omni Urbis parte bellicæ machinæ & terribiles balistæ immani fragore de Regina ingressu fidem fecerunt. Tot simul crepitantibus tonitruis, tot emissis fulminibus, videre erat aerem flammis undique accendi, cœlum fumorum unda involvi, terram tremore quati & vibrari. Pendentes in turrium sublimibus campanæ grandiores commune gaudium per vicina rura deferebant, minores per jucundo modulamine & concentu suavissimo, populi applausibus accinebant.

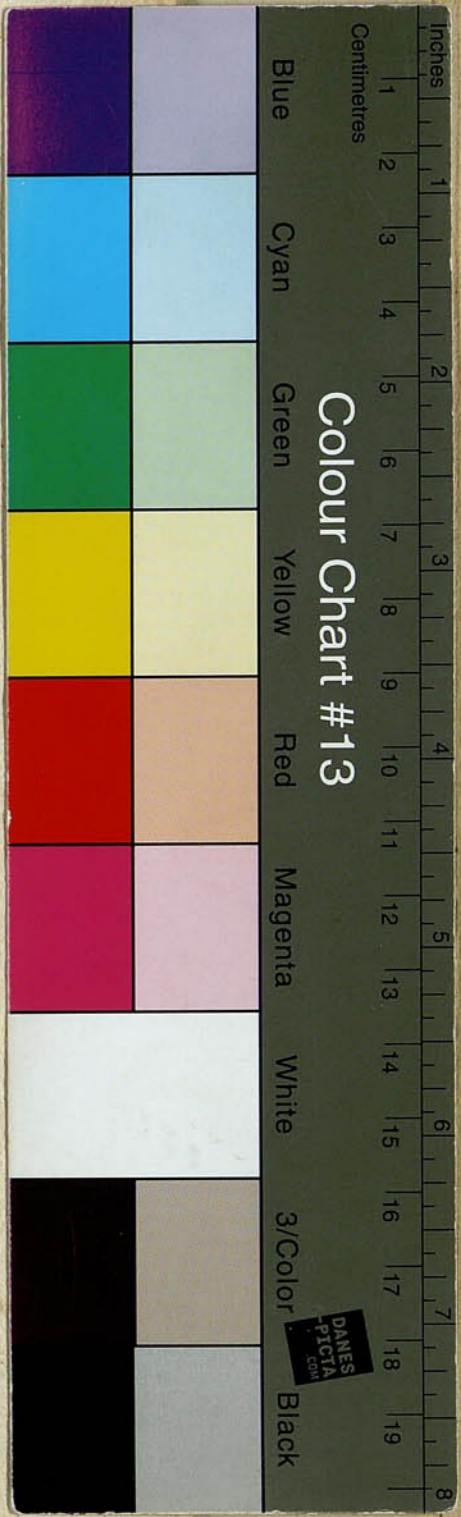
Sub ipsum Urbis introitum & Harleensem portam, Andreas Bickerus ex Consularium ordine, militiæ Urbicæ Tribunus, & legationibus apud Poloniæ & Sueciæ Reges clarus, Petrus Reael ærarii publici Quæstor, Gerbrandus Nicolai Pancratius Senator, Iacobus Bickerus Senatus Indiæ Orientalis Assessor, Civium Centuriones, præeunte verba Syndico Cornelio Boomio, Regiam gratulantes accepere. Quæ Syndicus dixit, latinè reddita hæc sunt :

S E R E N I S S I M A D O M I N A ,

*Regiam
affair
Syndicus
C. Boomius.*

D. D. Consules hujus Reip. militiæ Urbanæ Tribunalum, & ceteros Civium Duces quotquot præsentibus adfunt, huc præmisere, eo fini, ut tam de publico gaudio super felici M. V. adventu coram testemur, quam de gloriâ, quæ perpetuo hinc Urbem Amstelodamensem manebit. Insuper ut M. T. rogemus, eo nos honore dignetur, uti à Tribuno Centurionibusque M. Tua in Aulam Principis deduci se patiatur : ubi D. D. Consulibus oportunior feliciorque se offeret tuo permissu occasio declarandi abunde benevolam animorum

rum fuorum propensionem, & ibidem debitâ veneratione obsequia sua M. T. nomine hujus Civitatis offerendi. Quamobrem D. Tribunus & Centuriones flagranter expectantes, uti M. T. in supra dictum locum se à nobis deduci finat, submisit rogant uti M. T. hanc benevolentiam nostram sinceram professionem benigne interpretetur, tanquam à M. T. devotis cultoribus & humillimis clientibus profectam.

Regina oblata à Tribuno & Ducibus liberaliter honoris officia, æqua mente, & serena fronte perhumaniter accepit.

Atque hinc digressa, media inter pompæ triumphalis, equitum præeuntium, peditum subsequentiū agmina, inter stantes hinc inde & cataphractos Civium speciosos densosque ordines per plateam, cui à Novo aggere nomen, ad Curiam Forumque perrexit, lentius procedente equitatu curribusque, quibus Illa comitesque vehebantur, ob stupendum & incredibilem hominum accursum, qui viarum non solum spacia obsederant, sed rotis ipsis non sine periculo inhærere videbantur.

*Ingressus
Reginae in
Vrbem.*

Vbi à Foro in arctum cogi incipiunt oppositæ domus, in altum affurgebat Arcus Triumphalis, pulchra & decora specie. In summo fastigio Navigiolum stabat, vetus Sigilli Amstelodamensis character. Ex mali summitate fluebat Vexillum sericeum coloris rubri. Panda navis pars Hollandiæ Comites duos habebat, ad prisca seculi morem cataphractos, quorum indultis privilegiisque fruens hæc Civitas, symbola hæc gratæ perpetuæque memoriæ esse voluit. Appositè Navem sibi vendicavere, qui navium beneficio

Arcus Triumphalis.

totum terrarum orbem permeantium in hoc culmen, in hanc magnitudinem excreverunt, quæ sociis honori, hostibus terrori, longe positus stupori est. Quibus Indum utrumque mercator noster adit & gemino orbi merces infert, compactæ in unum tabellæ sunt. His remotissimarum regionum lucris & commodis fruimur. His Moluccas, & Brasiliam Lusitano & Castellæ Domino procul ereptum ivimus. His tentatæ per Septentrionem & Scythicum mare profectioes celebrem nostrorum fortitudinem fecerunt. Hæ sunt, quæ mari Pacifico & Sinui Mexicano non ita pridem incubuere, & auri argentique immani pondere potentissimum Regem exuere. ut meritò Navis insigni gaudeat, quæ navium officio usibusque felicitatem suam & potentiam debet.

*In Arcus
theatro ex-
hibita Nu-
ptiæ Hen-
rici IV &
Mariæ de
Medicis.*

In Theatro Arcus editiore, primum Spectaculum fuere Nuptiæ Christianissimi Invictissimique Regis, HENRICI IV, Galliarum & Navarræ Regis, & Christianissimæ Reginae MARIÆ DE MEDICIS. Cernas stare illustre & venerabile par, junctis in fidem matrimonii dexteris, ea majestate, quæ Reges, ea venustate, quæ Sponsos, illo vestium splendore, qui terrarum Deos decet. Sic Iovi Iunonem, Peleo Thetidem, Cyro Aspasiam, Augusto Liviam, Honorio Mariam, Constantino Minervinam his ipsis nupturas Principibus adstitisse reor. Stabat pone nuptiarum facer conciliator. Et ne sine Numine res tanta geri videretur, cœlestes Genii supra regales vertices Coronam regiam ex alto sustinebant, ut Deo ipsi, cujus illæ Mentis administræ sunt, placere tantorum Conjugum federa innueretur. Regis caput frontemque laurea redimebat, triumphantium Imperatorum de-
cus.

cus. Cetera totum corpus cataphractus erat, ut constaret, inter hæc ipsa gaudia & nuptiarum festa de regni securitate Regem cogitasse, nec tunc belli necessitate aut Mavortiis curis expeditum fuisse, cum mollem amictum exigeret dicata Veneri celebritas. Nec abit ab historiæ fide hic habitus. Refert enim Thuanus, Regem militari habitu indutum fuisse, cum nuptiarum causa Reginam Lugduni primum accessisset. Ex humero chlamys pendeat, bysso sericoque fulgida, ne à nuptiis nitor omnis vestisque abesset Majestati conveniens. Galeam tot victoriarum testem, toties hostium sanguine adpersam, inter telorum undique ingruentium agmina & nimbos tutam inviolatamque puer armiger gerebat. Reginae vultum heroica dignitas, gravitas, gratia habebat. Dignitas, quæ Ducis filiam; gravitas, quæ MEDICEAM; gratia, quæ Conjugem decebat. Vestis longum syrma trahens serica & cærulei coloris Liliis aureis adpersa, futuram Galliarum Imperatricem designabat.

Ad latus scenæ & Regis dextrum Hercules, non Leonis exuviis, quarum carior annona, sed pelle Libyftidos Vrsæ semicinctus, manu clavam tenebat, qua tot monstra, Hydras, Leones, Tauros, Cerberos, Antæos, Cacos contudit. Non poterat aptior Sponso Regi assignari Paranympus, quam qui bellicæ virtutis laude, fortitudinis, prudentiæ, constantiæ gloria, tyrannidis pertinaci odio, scelerum averruncatione, libertatis vindicandæ zelo, ἀλεξίκακον illum & ἀποτρόπαιον Herculem referret. Ad pedes Herculis demissum scutum Liligéri Regni insignia habebat. Huic se Mars gladium manu vibrans socium præbebat, sine quo numine nec bella suscipi nec confici posse olim credi-

creditum. Nec alienum, Gallici Martis nuptiis Threicium interesse.

Reginæ latus Paranympa Pallas claudebat, Sapientiae Dea, quæ Reginis præit, & ad rectè faciendum ducit, ut honesta à deterioribus, utilia à noxiis discernant, & quantum in se est regnorum incolumitati studeant. Hoc conspectu prudentiam M E D I C E A M Regum fortissimo nubere scena loquebatur. Ex hastæ suprema cuspide vexillum fluebat M E D I C E Æ domus insignia ostentans. Ægis non Medusæ vultu, sed iisdem insignibus inscripta, Reginam illustris familiæ commonefaciebat. Placuit harum elegantiarum industrio inventori, fœdos crudosque vultus & vipereum caput avertere ab amabilis Reginæ vultu & nuptiarum sacris.

I N S P E C T A C V L V M.

EN, bellatori nubit M E D I C E A marito.

Et Princeps Italûm nobile fedus adit.

Et rutilis juxta fulgens H E N R I C U S in armis,

Hac sibi sceptrorum spem genitrice facit.

Herculis hîc faciem videas, hic Pallada. quorum

Hac regnis mentem commodat, Ille manum.

Avenionensium septenarii Nuptiis Regis & Reginae accommodati.

Quia de Nuptiis Regiis sermo est, referam non ut grave ac severum aliquid, sed laboris & industriæ plenum, Avenionenses, tunc cum nuptura Regi Avenionem venisset Regina, in arcubus & theatris septenarium numerum, qui auspiciatus & bonæ criseos haberi solet, elegisse, ut Regi & Reginae & Vrbi multis in rebus convenientem. Nam VII palatia in ea, totidem parœcias, VII monasteria antiqua, VII devotarum

votarum virginum asceteria, VII ptochotrophia, scholas totidem ac portas esse, Regem tunc septies septem annos natum; novies septimum repetita à Pharamundo origine numerari: Ad Arcas juxta Diepam ter VII die VII bris feliciter certatum fuisse: Euriaca pugna in VII agmina quadrata exercitu instructo pugnasse: eam pugnam pridie Eid. Martias, hoc est bis septimo mensis die vicisse: ad Fontem Francicum VII mense anni communis, hoc est Julio, & bis septima hora, hoc est secunda post meridiem, Regem pugnasse, & eodem mense in S. Dionysii templo solenni ceremonia majorum religioni nomen dedisse: Samarobrigam Ambianorum ab Hispanis anno C I O I O X C V I I captam & septenario anni Solaris mense receptam: X X V I I Februarii regia insignia Autrici Carnutum pompa ingenti sumpta, & ter septimo die Junii pacem cum Hispanis factam: Reginam X X V I I annis natam: Ferdinandi VII ex Austria familia Imperatoris neptem: X V I I triremibus advectam advenisse: pratoriam vero X X V I I passus longam, X X V I I utrinque remigum ordines habuisse. Addamus & nos tot septenariis septenarium unum, VII anni Solaris mense Amstelodamense Emporium ingressam esse Reginam.

At gravius de Nuptiis hisce apud Reginam Massiliæ dixit Guilielmus Varius Præses. Adscribam orationem, tanquam futuræ fecunditatis Regiæ præfagam & prænunciam:

Ad optatissimi Galliæ toti adventus tui famam, Christianissima Regina, ecce Themidis adyta, Iustitiæ sacraria & penetralia cuncti deserimus, ut pedibus tuis advoluti, qui alios ad obsequium cogimus,

D

obe-

Oratio Varii habitata ad Reginam, cum Massiliam Regi nuptura appulisset.

» obedientiæ Tuæ Majestati præstandæ exemplo præ-
 » iremus, & fidem voti relligione obligatam hoc longe
 » honorificentissimo officio defuncti exsolveremus. in
 » te tuoque adventu desideria omnia publica, cuncta
 » vota exhausta, & consumpta sunt, nihilque ad sum-
 » mæ felicitatis cumulum deest, nisi ut quæ Deus Opt.
 » Max. bona contulit, propria deinceps faciat, & felici-
 » tate per te concessa, quam diutissimè fruamur. Rex
 » nobis contigit, virtute præstans, benignitate admira-
 » bilis, fortitudine incomparabilis, qui laboribus suis
 » Regno quietem, periculo proprio securitatem, victo-
 » riis gloriam conciliavit. verum in tanta seu lætitiâ
 » seu felicitate nonnunquam tristis cogitatio subibat,
 » humanæ conditionis fines à natura præstitutos esse,
 » nihilque sub cœlo perpetuo durare, & quod cuncti
 » assiduis votis immortale exoptabant, aliquando desi-
 » turum. solitudinem vero illam & cœlibatum in quo
 » Rex degebat, vitam ipsi, quæ cunctis adeo cara erat,
 » minus gratam reddere, & spem heredis, cui quan-
 » tum patri debebat, tantum olim debitura esset Gallia,
 » adimere. in hac futuri anxia cogitatione defixis,
 » quasi cœlo demissa nobis illuxisti, cunctasque tristi-
 » tiæ nubeculas vultus tui splendore discussisti, &
 » tranquillitatis, quâ sub optimo principe quasi preca-
 » rio fruebamur, solidum gaudium fecisti, spe haud
 » dubia fore, ut adspirante Dei gratia in familia regia
 » intermortuæ per tot annos successionis spes per te
 » renovetur, & digna tanto regno numerosa proge-
 » nies, quæ patrem virtute, matrem sanctissimis mori-
 » bus referat, ad regni alioqui nutantis fulcimentum
 » succrescat. proinde devoti numini Majestatique Tuæ
 » faustum felicemque tuum ad littus Gallicum appul-
 » sum

fum gratulamur. Deumque supplices comprecamur, ut diu apud nos & nobis feliciter regnes : ut sæculum quod nunc ingredimur, cum definet, te cum Rege marito superstitite incolumem videat, & quæ ventura sunt, beatam tot Regum ex te nasciturorum matrem prædicent. magni Regis & cui vix parem priora sæcula habuerunt, uxor venis, magnitudinem Austriæ familiæ, unde orta es, prudentiam sapientiamque Mediceæ, unde nomen trahis, tecum in domum ejus inferens. vicissim memor esto, idque tibi multo- ties repetitum puta, non solum te ad potentissimæ toto Christiano orbe Reginae titulos, sed etiam ad beneficentissimæ tot populorum, quorum Rex pater est, matris munus per hoc matrimonium à Deo vocatam : age ergo, & ut tori confors, sic regie sollicitudinis in posterum particeps, hanc gloriam occupa, & populos imperio communi subditos, de quorum salute & quiete assiduè Rex cogitat, pari erga Franco-gallicum nomen, cui nunc omine felici inserta es, caritate prosequere, ut læti non solum ipsi tibi serviant, sed vicini eandem felicitatem cum à suis principibus adepti fuerint, eam se tuo exemplo debere fateantur.

Exhibuimus Nuptias spectaculo. Nunc ut à specie maximarum rerum & fictis imaginibus ad res ipsas & vera dramata Lectorem revocem, Nuptiarum modum formamque prout inchoatæ alibi, alibi consummatæ fuere, maximi Thuani verbis exponam :

Inter multiplices (inquit ille) instantis belli curas seri- Nuptiarum
descriptio
ex A. Thuano.
 rium de matrimonio Regis cum MARIA MEDICEA Francisci Magni Etruriæ ducis F. negotium minime intermissum est. prius cum Margarita Hen-

” rici **II** F. & Caroli **IX** forore ante **XXVIII** annos
 ” contractum, cum sententia à Francisco Iouisa Cardi-
 ” nali lata nullum esset declaratum, protinus Nic. Bru-
 ” lartus Sillerius, qui apud Pontificem regii oratoris
 ” munere fungebatur, Florentiam cum mandatis am-
 ” plissimis excurrit, ut conditionibus jam agitatis &
 ” conventis Regis nomine subscriberet. postea Rex in
 ” Sabaudiam profecturus, speciale mandatum sponsali-
 ” tia contrahendi ad Ferdinandum Magnum Etruriæ
 ” ducem, **MARIÆ** patrum, per Rogerium Bellogar-
 ” dium magnum Franciæ hipparchum mittit, qui cum
 ” **XL** è nobilitate delecta Massilia solvit, & Liburnum
 ” **XII** Kal. **VIII** br. appulit, triduo post Florentiam
 ” ingressus, & à Ioanne & Antonio familiæ Mediceæ
 ” naturalibus liberis perhonorifice exceptus. ex Pala-
 ” tio Pitiorum obviam ei processit Ferdinandus ipse
 ” Magnus Etruriæ Dux cum omni aulico comitatu, &
 ” post mutuas salutationes, ac gratulationes, cum man-
 ” data quæ à Rege Bellogardius habebat, intellexisset,
 ” ambo in Palatium perrexere, & Bellogardius ad **MA-**
 ” **RIAM** deductus literas ei Regis manu scriptas por-
 ” rexit, & mandata ampliora fidei suæ commissa expo-
 ” suit. **VI** Non. **VIII** br. Vincentius Mantuæ Dux
 ” cum Helionora **MARIÆ** forore, quam in uxorem
 ” duxerat, Florentiam venit, & postridie Reip. Vene-
 ” tæ orator Petrus Aldobrandinus Cardinalis ad Re-
 ” gem legatus de pace destinatus in itinere Floren-
 ” tiam divertit, ut nuptialibus ceremoniis Pontificis
 ” nomine interesset, **IIII** Non. urbem solenni pom-
 ” pa ingressus, quem ad portam usque urbis Magnus
 ” Dux cum magno non solum aulæ, sed universi sacri
 ” ordinis comitatu venientem excepit, & ad latus fini-
 strum

strum cum eo incedens ad majus templum deduxit ; ”
 ubi in pedes ambo descenderunt, & post peractas pu- ”
 blicas preces in Palatium discesserunt. à cœna quæ ”
 lautissima parata erat, ad M A R I A M salutandam Al- ”
 dobrandinus perrexit. die sequenti nuptiales cere- ”
 moniæ peractæ, ipso Legato sacra peragente, & ad ”
 dextram M A R I A, ad lævam Magno Etruriæ Duce ”
 Reginae patruo adstantibus. ”

Atque hæc quidem Nuptiæ fiduciarie fuere. At postquam ex Italia in Galliam appulit Regina, & Lugdunum venit, ipsa matrimonii solennia Rex ipse absque fidejussore explevit. Hic Regina totos octo dies Regem, qui ad S. Catharinæ propugnaculum profectus fuerat, tandem v Eid. xbris adproperare intellexit, & eo die adfuturum. Cœnam temporius cum sumisset & in proximum conclave concessisset, præstò Rex militari habitu adfuit. Tum celebrata denuò Nuptiarum Florentiæ contractarum, solennitas fuit, frequentissimo principum, procerum & illustrium matronarum, necnon oratorum externorum coetu, cui inter alios Carolus Ligneus Arembergii Comes, Alberti & Isabellæ Archiducum nomine interfuit.

Verum ut ad Arcum Triumphalem revertar, Regina curru in Theatrum obverso, intentissimis oculis omnia contemplata, non antè hæerere hic desiit, quam explicatæ cortinæ tantos Conjuges spectatoribus subduxissent. Hinc per eos vicos urbisque vias circumducta, quæ & celebriores, & patentiores curribus pertransiri commodius poterant. Itum per populosam & densam mercantium officinis Oletariam plateam, ubi ædium præcia immensa, spacia angustissima.

Mixti habitant aurifices, annularii, automatarii, ærarii, gemmarii, scriniarii, coroplathi, quique Noricas merces distrahunt, culcitrarii, lapicidæ, armorum politores, scandularii, statuarii, stannarii, thoracopæi, linarii, fericarii, vestiarii, œnopolæ, pelliones, pileones, limbularii, aromatarii, pharmacopæi, cerarii, aliaque opificum & propolarum genera infinita.

Hac progressa pompa triumphalis, inde per vicum Lisdelam, flexoque mox in meridiem tramite, per eam fossam, quæ ob ædificiorum elegantiam Holoferricæ nomen meruit, eò loci deventum, ubi se aperit Sagittariorum platea, ad pontem, cui appellatio ab exoso non Augusto Cæsari, sed Hebræis animali. Hic alter surgebat Arcus, altitudine, forma, picturata fronte adspectabilis. In ejus fastigio grandibus literis scriptum legebatur hoc Maronianum hemistichium, LÆTA DEÛM PARTV. quo ad Reginae Matris illustres Regiosque Partus alludebatur. Subsistente Regina, & deductis cortinis, Ecce è sublimi ostentum alterum fuit ipsa MEDICEA, quæ ad Berecynthiæ Deorum matris similitudinem, augusto splendidoque currui infidens, habenis suis non columbas junxerat Veneri sacras, non aves Iunonias, non Bacchi Lynces, sed Leones, quos Berecynthiæ proprios esse voluit fabulosa ætas. Equis vecti fuere Romanorum Imperatores, quamdiu stetit Respublica. At erepta libertate, primus Leones, Deorum velut æmulatione, ad currum junxit Triumvir M. Antonius. Vehebatur olim Berecynthia Phrygias turrita per urbes cœlestibus Dîs cinctâ. Simili vultu Gallorum Berecynthia visa hic fuit, cinctâ undique & stipata terrestrium Deorum sobole. Anteriore cur-

rus

Arcus Tri-
umphalis
alter Regi-
nam exhibi-
buit sub Be-
recynthiæ
Deorum
Matris spe-
cie.

rus parte sedebat L O D O V I C V S Iustus, Galliarum Rex, P I V S, F E L I X, A V G V S T V S, sedebat juxta I O H A N N E S B A P T I S T A G A S T O Celsissimus Aurelianensium Dux. Posteriore currus parte eminebant filiaë tres, H E N R I C A M A R I A, quæ Augustissimo Britanniarum Regi, C A R O L O, Fidei Defensori : I S A B E L L A, quæ Potentissimo Hispaniarum Regi P H I L I P P O I V: & C H R I S T I N A, quæ Magno Sabaudiaë Duci Victori Amadæo nupfit. Distinguebantur suis singuli singulæque priorum Regnorum & Ducatum insignibus. Pari liberorum numero circumfusus Germanicus Cæsar de Chericis, Cattis, & Angrivariis speciosissimè triumphavit: Augebat (inquit Tacitus lib. II Annal.) intuentium visus eximia ipsius species, currus quinque liberis onustus. Currum cingebant Virgines quatuor, quæ Europam, Asiam, Africam, Americam exhibebant. Singulas mundi partes ex suis erat noscere provenitibus. Quæ omnia eo consilio ordinata crediderim, ut infidentes materno currui Regem Reginaeque, imperium per has ipsas Univerfi partes vel proprio vel maritali jure diffundere, constaret. His versibus ad Deorum Matrem Berecynthiam, & Reginam Regum Ducumque Matrem allusum fuit.

*Q*ualis per Phrygias quondam Berecynthia portas
 Vecta fuit, partu tot celebrata Deum,
 Ingredere auspiciis nostram felicibus Urbem,
 Atque oculos per me fer, M E D I C E A, tuos.
 Quos portus, quæ tecta vides, turreeque, ratesque,
 Templaque, fortuna sunt monumenta mea.
 Per terras fluctusque vagor, sua munera mundus
 Mittit, & hic precio prostat uterque suo.

Cæsa-

*Cæsaream felix, abavo donante, coronam,
 Et decus à vestro sanguine grande tuli.
 Ad Te prateriti redeat nunc gratia facti,
 Et non immemorem, maxima Neptis, habe.
 Sic placui defensa tuo Regina marito,
 Sic nato de Te Rege beata fruor.
 Si majus genuisse Deos, Regesque, Ducesque,
 Jam Matri liceat tot placuisse Deum.*

Ex Currus hujus adversa fronte spectabatur Navigium, Reginae velut obnavigans. In ejus prora Virgo, Amstelodamensem Urbem representans, speciosa, elegans, vestimentis pulcherrimis fulgens, prono ad omne obsequium vultu, corporeque nonnihil inflexo, Reginae reverenter ac demissè communem salutationem votaue publica offerebat. Erant in eadem conspicui Hollandiæ Comites duo, quorum supra facta mentio. Eorum alter hastam manu gerebat, è qua vexillum pendebat Amstelodamensium insignibus intextum.

*Ingreditur
 Aulam
 Principis
 Regina ho-
 spitii sui lo-
 cum.*

Hujus Spectaculi lætissimo adspectu cum se expleffet Regina, Aulam Principis, quæ jam in propinquo erat, subiit, profectionis suæ & pompæ triumphalis terminum. Solent hac Domo excipi Hollandiæ Principes & Governatores, quoties in hanc Urbem deflectunt. quod cum accidat rarius, & non nisi destinato; in parte Palatii sedem hic Concilii sui sibi delegere Maris Præfecti, sive Collegium, ut vocant, Admiralitatis, ex Delegatis Federati Belgii constans. quibus tuendi adversus piratas, & præsertim hostes Morinos, Oceani & navigantium securitati invigilandi partes demandatæ. Area in medio est spaciofa, quadrata, tessellatis strata lapidibus. Porticus ad finistrum

strum introeunti latus excurrit, in ambulacri usum, a Senatu exstructa Anno c I o I o x c i v, quo tempore, expugnata Groninga, Civitatem hanc triumphans ingressus fuit, illustris memoriæ Princeps, Mauritius Nassovius. Atria, conclavia, cœnacula, triclinia habet ampla & magnifica, quibus excipi satis dignè eminentiores Potestates possunt. Et licet Majestati Regiæ augustius & magis regale palatium debebatur, tamen augustius memoria retrò Principum pandere Amstelodamenses non potuerunt. Fuit hoc Regiæ, quo tempore hic commorata fuit, hospitium. Celsissimæ Auransiorum Principi ædes vicinæ, splendidæ capacesque, mercatoris Trippii patuere. Illustri Culenburgi Comiti, Domino Brederodio, Sylvarum Hollandiæ præfecto, aliæ alibi habitationes assignatæ. Hortus Sagittariorum ædificio recenti ornatior, iisdem Dominis prandii cœnæque ex Consulibus instituto locus fuit. In amplissimum cum se Atrium recepisset Regina, aulæis undique suspensis fulgidissimum, in sublimiori sede veluti throno consedit. Theodorus Hasselaer militiae præfidiariæ titulo Majoris Præfectus, & Collegii Societatis Indiæ Orientalis Assessor, in eadem Aulæ parte habitans, id negotii sibi dari passus est, ut ea quæ ad Regiæ comoda, securitatem, ac tutelam facerent, procuraret. Qui quam fidem hæctenus Vrbi universæ, in præsentiarum Regiæ omnibus modis probavit.

Tum Nobilissimi, Magnificique Reip. Amstelodamensis Consules, Curia egressi, à qua mota vel lætis vel tristibus Vrbe non recedere in more habent, Reginam adiere, una cum Syndicis D. Guilielmo Borelio, & D. Cornelio Boomio, ut adventum Illi

*Consules
Reginæ ad-
ventum
gratulan-
tur, verba
faciente
Syndico
G. Borelio.*

S. P. Q. A. nomine gratularentur. Ingressi & ad salutationis officia admissi ; his verbis è Gallico sermone verfis, eam affatus fuit Guilielmus Borelius, Dominus de Duynbeke, Urbis Syndicus :

S E R E N I S S I M A P R I N C E P S ,

*Oratio Syn-
dici.*

Consoles ac Rectores Reip. hujus, summâ veneratione Majestati Tuæ officia sua, & devotam voluntatem submissè per me offerunt : & super felici Tuo in Urbem hanc adventu læti gavisque , in maximâ honoris sui parte ponunt Regiæ dignitatis augustam præsentiam. hîc ut morari dignetur M. T. & Civitatis, si qua tanto fastigio digna reperiri possint, commodis frui, serîdò rogant obsecrantque. quin hoc nomine se M. T. debere fatentur , & Regalis Tui vultus splendore Emporium hoc irradiari, gloriæ suæ deputant. Si oculis usurpare & perlustrare illud non gravabitur M. T. Urbem spectabit , quæ inter longi belli aspera non solum infracta stetit , & pristinum decus integra servavit ; verum grandibus insuper incrementis aucta D. D. Ordinum cura , Regum fœderatorum ope, Vestræque M. favore & gratia major ornatioque evasit. Quo beneficio cum M. T. obnoxius sit Status hic in universum, privatim vero hujus Urbis : nequaquam se iis officiis, quæ M. T. præstari præsens occasio finit, tantorum meritorum summam adæquasse , sed longè infra illa se stare libens agnoscit. Augustissima Domina, Reges Principesque Supremum Numen imitari habent, cujus in terris vicem sustinent. pro maximis assiduisque beneficiis, sinceræ voluntatis ac pronæ gratitudinis studia acceptant.

ptant. hæc ipsa Domini mei illibata & nunquam in-
 termoritura M. T. despondent & devovent : & ut
 Regio Tuo favore Remp. hanc porro prosequi ac
 tueri digneris , omnibus votis flagrantissime conten-
 dunt : & quidquid officiorum præstari M. T. potest ,
 eidem humillime & prolixè deferunt.

Ad hanc Syndici Orationem placidè respondit Regina re-
sponsum.
 Regina, gratias se agere Civitatis hujus Rectoribus,
 pro officiosa & plena erga se tam benignæ voluntatis
 significatione : multis se retro annis hoc in votis
 quam maxime habuisse, uti celeberrimi hujus Empo-
 rii conspectu frueretur propius. jam tempus se na-
 ctam, occasionemque lustrandi Urbem, & coram stu-
 diosius videndi, quidquid in ea visu rarum eximium-
 que esset. iterumque gratiis actis Rectoribus Domi-
 nisque hujus Reip. gratissimam sibi hanc esse tam be-
 nignæ erga se humanitatis testificationem, plenis be-
 nevolentiaë vocibus significavit.

Hinc digressi Consules, Celsissimam Ameliam, Prin- Consules
Principem
Ameliam
accedunt.
 cipis Auriaci Conjugem , fidam Reginaë asseclam
 adiere , & gratulatione ibidem ac salutatione defun-
 cti, in Curiam se recepere , ut ea curarent providè,
 quæ ex Reginaë essent & Reip. honore. Mos est, ut
 dispositis per castra & oppida excubiis, tessera, five
 Vox detur vigiliarum præfectis. Illam dare in castris,
 Imperatoris est, in civitatibus, Consulium. Verum
 hanc dignitatis & supremi juris prærogativam Regi-
 næ detulerunt, quæ dum hic fuit, Voces dedit in fin-
 gulas vespèras, & primam quidem MARIÆ. Voluit
 prudentissima Regina nomen suum commodare cu-
 stodiaë & securitati Civium, quorum propensissimos

erga se animos tanto concursu, tot gratulationum, gaudiorum & festivitatum studiis experta fuerat. quin leve putavit, vocis arcano tueri Remp. cujus causa quidvis vellet. in votis habebat futurum, ut non MARIÆ nuda recitatio, sed MARIA ipsa Senatus, populi, mercantium honori, felicitati & utilitati aliquando consuleret. Huic jam quies erat intra Aulæ parietes, sed nondum Equiti nostro, nondum militaribus Civium copiis. quo exceperant Regnam ordine, quo per Urbem deduxerant, quo comitati currum fuerant, Aulam præterequitans ille, prætergressi hi, non nisi sero vespere magnificæ Introductionis finem fecere. Cives hic illic igneis missilibus in sublime jactis, tenebris noctique lucem, privato quisque affectu, fœnerabant. quæ licet summarum ædium & turrium fastigiâ æquarent, infra tamen Majestatis suæ gloriam famamque attollebantur. Solùm resolutus à meridie in pluviam æther queruli sermonis nonnullis materiam subministrabat. Erant, ut in divinationes prona sunt mortalium ingenia, qui minus auspiciatam pluviam interpretarentur. contra qui optima in spe habent, non tristitiæ & doloris, sed lætitiæ bonique ominis prodigia cœlo portendi dicebant: fulsisse hoc die Solem, flasse leniter Zephyros, impulsam sine procellis Neptunum assurrexisse Gallici maris Dominæ, Yam Amstelamque læto murmure ripis adstrepuisse, Vulcanum è machinis bellicis ignes suos evomuisse, tormentorum fragore concussam Tellurem: Non potuisse non etiam Iunonem, quæ aër est, in partem venire communis gaudii, nec aliâ illam ratione gaudium testari potuisse, quam si coactis, quibus imperat nubibus, in pluviam illas resolvat,

solvat, & fœcundis imbribus in terræ gremium descendat. Dicebant alii, Berecynthiæ in foro Currum parari, hanc terram esse, quæ nullo beneficio magis, quam pluviae, post serenos Soles gaudeat. Dicebant fastidiosè graves, magnis voluptatibus comitem ire dolorem, tristitia misceri lætis, secunda adversis castigari: quasi vestium splendorem cœlesti madore adspergi grave foret iis, qui animas pro Patriæ & Reip. salute devoverunt.

Sequens proximè dies lustrandæ Vrbi impensus fuit. Ejus Rectores Reginam à meridie in Domum Societatis Indiæ, quæ ad Orientem mercatur, deduxere. quò officiosa Præfectorum ejusdem Societatis humanitas illam benignè invitaverat. Ædificium amplum est & spaciosum. Receptacula habet, in quibus Indorum aromata, piper, nuces myristicæ, cariophylla, casia, macis, aliaque ejus generis aëri exponi & insolari commodè possunt. Porta, area, atria, conclavia magna omnia & splendida. In ipso Præsidum triclinio, ubi convenire solent & consilium de rebus suis habere, picturas cernas exoticas Chinesium, Iaponensium. Pendet magna Bataviæ Civitas arce sua terribilis & inaccessa. Pendet Iaponensium Regis Aula, cui parem non habet orbis, precio, amplitudine, robore. Pendent circum Insulæ Moluccæ, arces, sylvæ aromatiferæ, oppida, portus, nostri sub alio Sole dominii. Pendent Sinarum populis proxima loca, favoris Belgarum apud longè diffitos documenta. Arma exotica, hastas, sarissas, secures, scuta testudinea parietes habent. Tabulata & contignationes in longum latumque expansa, suisque cancellis distincta, gemunt sub pondere. Hic acervos cu-

Regina Domum Societatis Indiæ Orientalis lustratum venit.

mulosque spectes ferici facti infectique. Hic aliorum aromatum conditoria & proprias stationes. alibi succi, gummi, & tinctorum terræ suis singula locis stabulantur. Quicquid horum Moschus, Sarmata, Cimber, Germanus, Gallus, Italus, Afer, Græcus, Belga in usus suos convertit, hujus Domus mercimonium est. Instar marini æstus accedunt alia, alia recedunt. Porcellana vasa, quæ veterum Myrrhina esse Scaliger & Cardanus credidere, genus fictilium preciosissimum, gratissimumque huc quotannis majoribus navigiis inferuntur. Ac de his navigationibus, quod de victoria illa Mithridatica Pompei Magni olim Plinius, non immeritò quis dixerit, ea præcipuè ad margaritas gemmasque & transmarina ista utensilia morès inclinasse. Hujus Domus Societas parvis principiis nata, hodie in eam, Dei beneficio provec̃ta est fortunam, ut quotquot sortis suæ symbolam primum contulere mercatores, jam illam quadruplaverint. Hæc ipsa suis opibus militem conscribit, exercitus colligit, castra figit, movetque, bella in alio orbe gerit, urbes expugnat, insulas subdit, classes adornat, terris, fretis, portibus Castellæ Dominum exuit, patriæ labores, alibi atterendo Hispanorum vim egregiè levat, denique ea agit perficitque, quæ à magnarum Potestatum conatibus non longè abscedunt.

In Domum Societatis Indiæ Orientalis.

F*ecit iter Fortuna mari, pervenit ad Indos,
Et procul Eoo fixit in orbe pedem.*

*Memnonia patuere Domus, patuere Molucca,
Regnaque federibus tot sociata novis.*

In tha-

In thalamos Aurora tuos jam classibus itum est,

Et Batavos alibi, tectaue nostra vides.

Non satis est vicisse domi. cum Sole vagamur,

Et tanto volupe est vincere teste foris.

Sint vestra merces Indi, sumus horrea Belgæ.

Quas Oriens fruges parturit, Arctos habet.

Servat hyems merces, quas torrida coxerat æstas,

Et calidum gaudet mandere bruma piper.

Mittunt thura Arabes, permutant serica Persæ.

Et spaciota suas Java ministrat opes.

Parthica distentas onerant velamina puppes,

Poclaque Sinarum carbasa plena vomunt.

Ostia quot fundit Ganges, tot navigat unus

Amstela, & externo sub Jove bella gerit.

Lucra sinus omnes nobis atque equora pandunt,

Inveniunt quovis littore lucra viam.

Hesperio cum Rege solum partimur & undas,

Et formidati frangimus arma Tagi.

Qui dubitas, castella, domos, arcesque tuere,

Atque alio patriam crede sub axe dari.

Sic aliis aliis populis diuenditur orbis,

Totaque se vendens machina, rursus emit.

Quæque ferax longè spatiis immanibus Eos

Colligit, in Batavis continet una Domus.

Subeunte Domum Regina per instratam pulchrioribus pannis aream, ecce in patenti Atrio, Epulum apparaverant Societatis Præfecti, non in palati solum, sed & oculorum nariumque oblectamentum. Potuisset Regum luxus sumptuosiore Illam mensa excepisse, at non aptiore Domus Indica. Ea quippe apposuit, quæ Indorum propria sunt, soli istius terræque nativas dapes vel quasi dapes.

Ferculum ex mercibus Orientalibus Regine appositum.

Fuere

Fuere in veterum deliciis pavus è Samo, attagen Ionicus, grues Melicæ, hœdus ex Ambracia, pelamis Chalcedonia, helops Rhodius, scari Cilices, conchyliæ Lucrina, murenarum lactes, nulli Massilienses, phænicopterorum linguæ. Harum lautitiarum & cupidiarum nihil hic. Persarum, Arabum, Moluccarum, Iaponensium, Sinensium dona, segetesque habebant capacissima & panda Porcellana, quæ docto ordine longis mensis disposita rei novitate afficiebant Reginam. Erat pro ferculo piper rotundum oblongumque, sua specie adspectabile. Macis & Nuces myristicæ triplices, aliæ involucris suis inclusæ, aliæ foliis macidis tectæ, aliæ conditæ, Moluccarum proprios proventus & benignitatem prædicabant. Cinnamorum & casia lignæ fistulæ decussatim in altum aggestæ Auroram matrem fatebantur. Cariophyllum acervus, ferici rudis & nondum elaborati fasciculi, Persidis & Chinæ labor è patinis alte assurgebat. Borax candore oculis, Benzoinum nidore fragrantiaque naribus lenocinabatur. Muscus, Styrax, santalorum ligna & tinctorum terræ, suis quoque exhibebantur lancibus. Erat adhæc inter visus obsonia Draconis sanguis concreto succo rubens, etiam tabellæ ex macidis succo, & Gutta gamba, flavo colore reliquis intermicans. Sabæorum thus & myrrha, Diis sacra odoramenta, Galliarum Numini pro libamine erant. Cubebæ & Rheum officinarum & nata in cannis præcelsis sacchara, & pulveris tormentarii terribilis materies, sal petræ, sive nitrum, suis locis disposita. Etiam gummi lacca, & apum labor cera, & magni precii olea è macide & nucibus myristicis, & zingiber non conditum & sacchari conditura pellucens obsonium faciebant.

Erra-

Errabant MEDICÆ oculi, quæ peregrinarum & insolitarum epularum fruens conspectu & attactu, cum Indis se, Moluccensibus, Persis, Arabibus, Iaponensibus, Sinis convivari jucunda animi agitatione putabat. Sordebant præ his diaria & consueta, phasiani, scarorum jecinora, perdices, fumen apri, & quicquid exquisitissimorum ferculorum largissimo sumptu in gulæ gratiam arcessunt delicati & fluentes. Non hic Afinii Celeris, aut Apicii, aut Claudii, aut Caligulæ, aut Cleopatæ portentosæ cupiditati litatum fuit. Non ad mensam flagitati remotorum littorum pisces, peregrini aëris volucres, alieni temporis flores. non hybernæ poculis rosæ innatabant, non æstiva in gemmis capacibus glacie falerna frangebantur. Omnia citra luxum, citra profusionem ea solum ostentabant, quæ mercatu annuo ex Oriente huc deferri consueverunt.

In Ferculum Orientalium mercium
Reginæ Matri paratum.

*V*idit, & insolitas mirata est Regia mensas
Mater, & Eoas attigit ore dapes.

*Stabant antè oculos messes, quas miserat Indus,
Quas dederant Persæ, quas preciosus Arabs.*

*Delibat MEDICÆ suis fragrantia cannis
Cinnama, & externo fercula missa solo.*

*Adspicit Auroræ segetem, thus, balsama, myrrham;
Et spaciis Superùm munera stare suis.*

*Hæc oculis placuere magis, magis illa palato,
Gustus, odor partes hic obiere suas.*

*Talia non posuit Thetidi convivia Peleus,
Non epulis istis accubere Ioves.*

F

Non

Non hæc adspexit Latium, cum victor ab hoste

Romulidum intraret mœnia Cæsar ovans.

Tunc aliquis dixit secum: quæ fercula Κόσμος

Hic parat, hæc C O S M I filia grandis edit.

Regina quædam gustasse, quædam vidisse, contenta, cum sibi perplacuisse hunc exoticarum mercium & deliciarum apparatus liberali oratione significasset, actis gratiis, à Reip. Consulibus, per spaciosam Urbem cum universo comitatu circumducta fuit.

Regina Urbis præcipua loca lustrat.

Vidit ædificia palis stipitibusque fulta, & ex ipsis altèeducta paludibus, ut non minus hæc, quam Venetiæ aquis innatent. Vidit labore & industria cogi in obsequium terram, & invitam eas moles portare, quas sibi relicta funditus absorberet. Adspexit dilatata non multis abhinc annis immani spacio pomœria veteris Civitatis ambitum adæquare. Vidit fossarum & eam fluminum instar intersecantium amplissimos, & vehendis quaquaverfum mercibus aptissimos alveos. Per Regiam fossam, sive Cingulum, mox Dominicam, inde Cæsaream fossam vecta, ædes ubique conspexit mira felicitate ad omnem negotiationem, varietatem, splendorem, factas; ingenio plurimum in iis naturam superante, quæ in longissimum non rarò prospectum, & qui cujusque oculos effugiat, protendantur. Stupuit ad Cæsareæ fossæ conspectum, cui perfimile tota Europa, si exteris fides, non habet, sive in ædium longam continuamque seriem, sive in earum ad ostentationem, pulchritudinem, decus, & habitantium commoda comparatas fabricas, sive in frontispiciorum, vestibulorum, fastigiorum formas, vario opere interludente Toscano, Dorico, Ionico, Corinthio, sive in pontes lateritios aquis intermean-

tibus

tibus instratos, five in arborum ædibus oppositarum pulcherrimos ordines, aciem intenderet. Vidit Deo sacras ædes & templa, non veteris seculi, sed superiorum annorum opera, ne jam pietatis studia exolevisse credant, quotquot illa in majoribus nostris merito admirantur. Fuit, ubi cataractas vidit maris fluminumque repagula, & cum res exigit, emissaria, quibus Oceano catenas injicit, & obices ponit vis solertiaque mortalium. Fuit ubi turres adspiceret, vel in media Vrbe, vel ad fluminis ripam Pharorum instar exfurgentes, tanta pellucentes amœnitate, ea superstantium columnarum varietate, ut dum Solaribus transverberantur radiis, luci quavis parte viam prospectu præbeant lætissimo. In turrem Templi Occidentalis oculos convertens, in summo ejus apice Coronam Cæsaream vidit, abavi donum, & liberalitatem suorum in cœlum attolli à grata posteritate conspexit. Occurrere obeunti navium stationes plurimæ, per fossarum alveos sparsæ, Londinensium, Rhotomagensium, Rupellanorum, Hamburgensium, Lubecensium, Antwerpiensium, Harlingensium, & aliorum sine numero. Vidit lignorum omnis generis, trabium, asserumque sectilium strues longissimis spaciis extendi, quæ ex Sarmatia, Livonia, Bergis, etiam è Bructerorum & Cheruscorum silvis huc advectantur. quorum vel ad ædificiorum, vel classium fabricas, vel ad aggerum munimenta adversus maris Austrini furores quotidianus usus est. Occurrere foras, venditionibusq; dicata loca, navalia etiam, ubi quassæ rates reficiuntur, vel novæ conficiuntur. Vidit densa domiciliorum agmina non ad habitationem, sed mercium omnigenarum custodiam facta, ubi elephantorum

rum dentes in montes aggesti, ubi balænarum & cetorum arvina ignibus excocta, ubi Brasiliensium nemora, ubi Tabaci contorta in cylindros pondera, ubi boum caprarumque exuviæ, Eburonum metalla, ubi æris Gothici laminæ asservantur. Prætervecta fuit vitrorum officinas, ubi æterni ignis materia fornacibus liquefacta nunc flatu, nunc torno figuratur: alia argento, alia auro incrustatur ad quemcunque usum, etiam ad escaria vasa. Non placuit olim Tiberio principi hoc vitri flexibilis temperamentum, qui, ne pretiis aliorum metallorum detraheretur, officinam tanti inventi matrem abolevit. Opportunum fuit hæc adspectasse vel in transitu Reginam, quæ hoc Amstelodamensis Amaltheæ cornu suo quoque studio, & prono in mercatores nostros affectu adauxit. Nec indignæ etiam regali meditatione opes tantæ, ut in Deum authorem, & beneficum earum largitorem secundæ ab illo in terris mentes reflectantur.

*Domum
Societatis
Indiæ Oc-
cidentalis.*

Hac ipsâ periodo visa Reginæ Domus Societatis Indiæ, quæ ad Occidentem militat & mercatur, portis, tectis, gradibus, mercium receptaculis, atriis, conclavibus, vel speciosa, vel spaciosa. Estque hæc illa Domus, quæ Occidentem adiri & vinci posse prima docuit: quæ, dum domi terris nostris oppidisque hostis incubat, Africani exemplo, hunc ipsum foris atterit & fatigat. hæc veteri Orbi pacem quærit, dum novo longioris belli alimenta subducit. hujus ductu urbes maximas ultra Tropicos & Æquatorem vicimus, victas Dei præsidio tenemus in hunc diem. quod portus Brasilianorum, quod flumina, sinus, castella, promontoria, insulæ, saccarorum molendinæ nostra sint, huic debet Patria. hæc Nassovios duces,
mili-

milites, arma, bellicarum navium classes, felicissimo successu, in ignotas priscis terras mittit, urbem S. Salvatoris audaci Marte expugnavit, naves hostium exuffit & diripuit, de Olinda ejusque arcibus triumphavit, longoque jam tractu Brasiliam suam fecit. hæc ipsa Mexicanam classem, auro, argento, mercibusque pretiosissimis gravem, non magno molimine, duce Petro Heynio, ad Cubæ littora superavit, & aureum velus, principibus Europæis formidabile, non in Græciam, sed Fœderatorum terras, nullo hæctenus exemplo, transvexit. hujus auspiciis aliud Belgium ultra mare inhabitamus, alios illic Batavos compellamus. auriferos Afrorum portus & littora possidemus, ut duabus Societatibus innixa Respublica, imperium cum Sole quaquaverfum diffundat.

Fuit, cum in foro staret Regia Mater, spatio capacissimo, quod Damum vulgo nuncupatur. *Forum,* eo quod aggeris atque intersepimenti vicem Amstelæ ac Yæ fluentis præstet. Lunari die mercatu fervet, ceteris diebus mercatorum deambulationibus frequentatur, ad exemplum Romani istius, de quo Plautus: *In foro infimo boni homines atque dites ambulant.* Occurrere hic spectanti CURIA five Senatoria domus, & LIBRA. *Curiam,* illa sola antiquitate venerabilis. reliqua Urbis opera nova nitent pulchritudine. hæc senio suo & minantibus ruinam parietibus commendabilis. quæ nulla non sui parte fulget Civitas, hic veterem simplicitatem præ se fert. quæ decus, amplitudinem, robur largitur toti, sibi negat. labitur hæc, dum novæ passim surgunt structuræ, & quæ prima de Amstelodamensium splendore cogitavit, ultimas curas sibi servat. mavult consiliis prodesse publico, quam sibi

nitorem quærere. arctis spaciis clausa diffundit pomœria sua; habitant angustè Senatores, quorum moderamine navigatur longissime. passibus mensuratur Domus, cujus vix ullis finibus circumscribitur negotiandi felicitas. non vult esse conspicua suis, quæ exteros in admirationem traxit. non impendit sibi argentum & aurum, quod, ut Civium peculium, studiose asservat. Visa quoque hic *LIBRA*, ædificium opere elaboratum, formâ quadratâ, peristiliis loricisque ad ambulacri usum altius circumductis. fores habet quadrifariam patentes, quæ quatuor mundi plagis respondent. in singulis magnis minoribusque lancibus ponderantur merces, quibus circumfusa quotidie, vix officio suo par est. ex eâ maxima vectigalia ærario Urbis, provinciæque accedunt. adspexit *LIBRAM* hanc *MEDICEA*, eo die, quo *Libræ* mensem ingressus fuit Sol: & quanquam Florentinorum augustis Palatiis minor sit, quæstu tamen annuo locupletiores domum totâ Europâ conspici vix crediderim.

Mercatorum porticum, quam Bursam vocant.

Cum pontem transfret, ex coctili lapide factum, qui Amstelæ ripas jungit, incurrit in Regios oculos mercatorum augusta porticus, quam *BURSAM* vocant, eleganti & operosa structura. fornicibus tota moles incumbit, superiora operis columnæ marmoreæ quadraginta validè portant, ut ne dissolvere sæcula compagem videantur posse. Ambigas, ingenio, an sumptu, an utilitate major. Officinis inferioribus, quæ plateas & Amstelam spectant, viginti sex cingitur; at quæ per gradus ascenditur, stationes aperit & vendentium capsulas plurimas, quæ centenarium facile excedunt, ubi merces omnimodæ pulchriores, exoticæ, domesticæ, natæ vel factæ veneunt. Hic
mutuis

mutuis contractibus venditur Orbis, hic emitur. hic de precii rerum, permutandis mercimoniis, onerandis exonerandisque navibus, de ponendâ in usuram, remittenda aliò, repetenda aliunde pecunia omnis fermo. Ferunt prisca seculi narratores, fabricas septem pro miraculis habitas: Ephesinæ Dianæ templum, Regis Mausolei monumentum, Colossum Rhodium, Iovis Olympici simulachrum, Cyri Medorum Regis domum, Babylonæ muros, Ægyptias pyramides: sed non illa ulterius præcipua putavit **MEDICEA**, ut quæ in una Vrbe tot stupenda conspexerit. Habuerunt honores, quia præcesserunt tempore, & in rudi seculo quicquid emerfisset novum, jure ferebatur eximium: Nunc tota Vrbs miraculo affinis visa fuit, vel ob hoc unum, quod quæsito per artem fundamento, septemtrionalium sylvis tota innixa & superstructa, in hanc pulchritudinem, majestatem, decus affurrexerit: infernè humilis, superne sublimis: inferne paludosa, superne ficca & nitida: inferne sublicia, superne marmorea & lateritia: inferne instabilis, lubrica, fugiens; jam adactis in fundum nemoribus, infra supraque stabilis & immota.

Invertas, sit tota nemus, quò condita fundo est,

Nuper Hyperboreo pinus in orbe fuit.

Dies Veneris novis Spectaculis super aquas Amstelias exactus fuit, eo Urbis loco, qui à cataractæ Damentis Meridionali parte, vulgo *Rockin* appellatur. Etenim Amstela Civitatem ab Austro subiens, & ad Dami usque cataractam recto cursu procurrens, per eandem in Dameracum effusus, Aquilonem versus Yæ miscetur, Urbemque in Vetus ac Novum latus medius dispescit. Meri-

*Insula aquis
Amstelæ
innatans,
cui Arcus
Triumphales
super-
structi.*

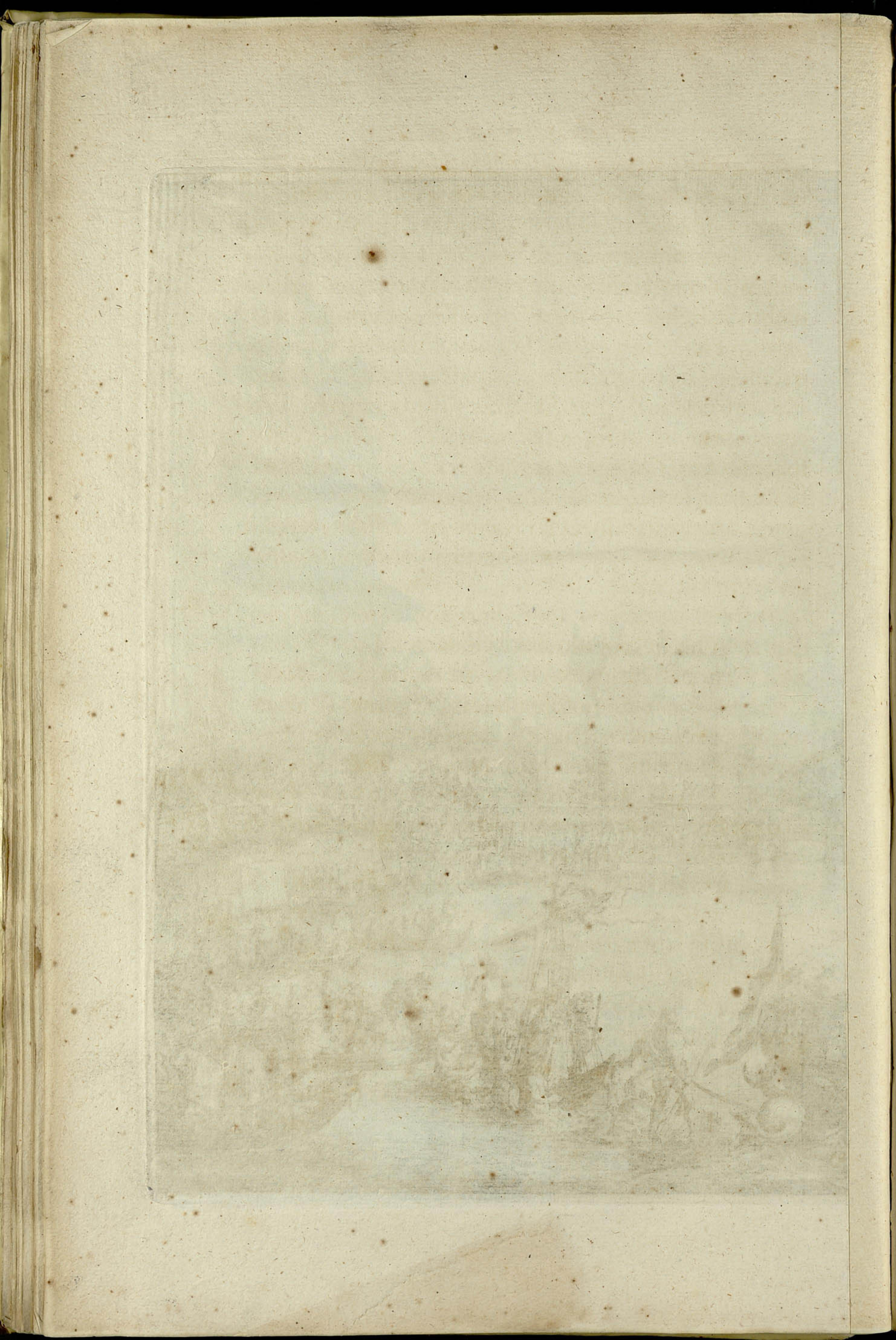
Meridionalis Amstelæ pars duobus intercepta pontibus, spatium fecit rerum novarum sedulis procuratoribus & cupido spectatori. Novi Arcus Triumphales, integræ Domus forma, unius noctis opus, in Insula steterunt, quæ mira celeritate sesqui ab Urbe miliari, è locis uliginosis, & paludosis, ruricularum ope translata, aquis innatabat, ceu Delos altera, aut Samos, aut, Neritos ardua faxis, gramine, juncis, arundinetis circumvirens vernansque. Fronte geminâ, hinc Meridiem, hinc Septentrionem dicta Domus spectabat, ut adventanti Reginae utrâque sui parte novam exhiberet Scenæ faciem. Præcedens unus & alter dies Terram Regiæ Majestati famulari vidit; hic Aquas obsequio ejus devovit: tum curribus itum per Urbem; nunc phaselis, myoparonibus, lusoriis navigiis suæ concessæ partes: tunc vagus fuit spectator; nunc vel in Telluris ripa fixus, vel in Aquis mobilis vagusque: tunc visa Urbis præcipua; nunc quæ Reginam, Etruscos, Gallos propius concernebant, Spectacula. Confluxerat in angustias tota Civitas, & diffusus per amplissima pomœria Civis vix altero stadio claudebatur. stabant in ripâ densa virorum, feminarum, puerorum & puellarum agmina. stabant mixti indigenæ & exteri, mercator & proxeneta, dis, pauper, Gallus, Belgæ. Bruçtero Frisius, Sicambro Mattiacus, Cimber Sueco, Cattis Saxo inerrabat. omnibus idem fervor videndi insolita. Pontes opplèti spectandi veniam, sed grandi pretio, faciebant. domus circumpositæ non homines singulos, sed hominum examina & exercitus per fenestras ostentabant, nec gratuito ubique indultu. arborum summa infimaque agiles corpore conscenderant. Erant ex Neptuni filiis, qui
palis

Salus Phoenice inventore A. Salom. Sculp.

palis, quibus rates in aquis alligari solent, singuli infinuatis brachiis infidebant, corpora miro artificio librantes, ne hinc vel illinc dispari gravitate delaberentur. domorum apices, canales, turrium peristylia, semistructorum ædificiorum plana, fumorum emissaria plebes habebat: & licet ingressus in hanc Amstelæ partem concessus cuivis sine discrimine non fuerit, irrepsere tamen cymbulæ complures vectoribus onustæ, quæ ad margines Amstelæ futurorum desiderio tenebantur. Totum inter pontes duos interjectum spacium pro illustri erat Amphitheatro. Fertur dixisse Regina, se neque in Italia, neque in Galliis, ne quidem Lutetiæ Parisiorum, urbe populosissima, tantam mortalium vim, loco tam angusto coactam conspexisse.

Transiverat cœli medium Phœbus, cum Gallorum fulgida Phœbe populo Amstelodamensi denuo illuxit. Vehebat Illam cum Principe Auriaca, Prætore, Consulibus navigium splendidius, tegumentis & tapetibus magnificis insigne. aliæ celoces Senatores, Scabinos, Admiralitatis dominos & selectiores Civium habebant. Tum laxatæ cataractæ duæ ex adverso oppositæ. Vna, *Gremenesia* dicta, Reginam in Amstelam exposuit, quâ adnavigante, ecce altera, *Boaria* nomine, apertis valvis foribusque Neptunum aquis innatantem, Reginæ in occursum, procelloso ac præcipiti aquarum lapsu effudit. Currus concha erat, aptum Deo maris vehiculum. Illi equos marinos in pisces desinentes squamosis pedibus, capite dorsoque supra

*Neptunus
aquis innatans
Reginæ in occursum
procedit.*

aquas eminentibus, junxerat artifex manus. in ipsa concha maris Deum cernere erat hirsuto & capillis canis circumfuso capite, rigente horrida & spumosa

G

barba,

barba, tridente terribilem, vultu grandævum tetricumque, membra nudum, qui protensis in longum frenis equos moderabatur. pone Neptunum in ipsa puppe Mercurius sedebat, Mercurialium præses fautorque; fandi, mercandi, peritissimum numen. Pileus illi ex more aliger erat. dextra caduceum exporrigebat, Quo

animas ille evocat Orco

Pallentes, alias sub tristia Tartara mittit.

Ad latus ligneis capfulis humeros tenus inclusæ Najades quatuor, corollis viridibus, ex alga, musco, foliis & floribus frontem cinctæ, Europæ, Asiæ, Americæ, Africæ imaginem exhibebant. singulæ brachiorum arcto complexu Amalthæum veluti cornu gerebant, propriis quatuor mundi partium donis instructum. Ad proram conspicua erat Virgo elegans, Amstelodamum referens, quæ inclinato reverenter corpore, Reginae adventum gratulabatur. Conveniens Reginae creditum fuit hoc Spectaculum, quæ Sobolis non unius imperio, non uni mari imperitabat. conveniens quoque Vrbi, quæ Deo Opt. Max. vero maris Domino fortunarum suarum principia, incrementa, vigorem soli debet.

I N

Neptuni, Mercurii, & Virginis Amstelo-
damensis aquis innatantium

S C H E M A.

Neptunus ille, quem videtis fluctibus
Tolli severa fronte, canis horridum,
Sævum tridenti, maximi Deum maris,
Cujus marina monstra currus ductitant,
Hinc inde lusitante Najadum choro.
Et ille puppi celsus eminens nepos
Atlantis, artis arbiter mercantium,
Fandi peritus, emptor idem & venditor,
Nunc sortis author optima, nunc pessima,
Anceps favendi: Quaque Virgo pulchrior
Vultu decenti flectit obvium genu:
Gratantur omnes Galliarum Numini,
Pronisque votis Principi se devovent.
Neptunus offert carulas Ponti vias,
Facilesque fluctus, strata ventis aquora,
Quà filiorum sceptrâ jus exporrigunt
Gallus, Britannus, præpotensque Cantaber.
Tegeus iste priscus interpretes Deum,
Urbem Parenti Liliisque consecrat.
At Amstelis virago Neptuno suo,
Cyllenioque nixa, mercantes Deos
Subdit coruscæ PRINCIPĪ, hanc ipsam DEO.

G 2

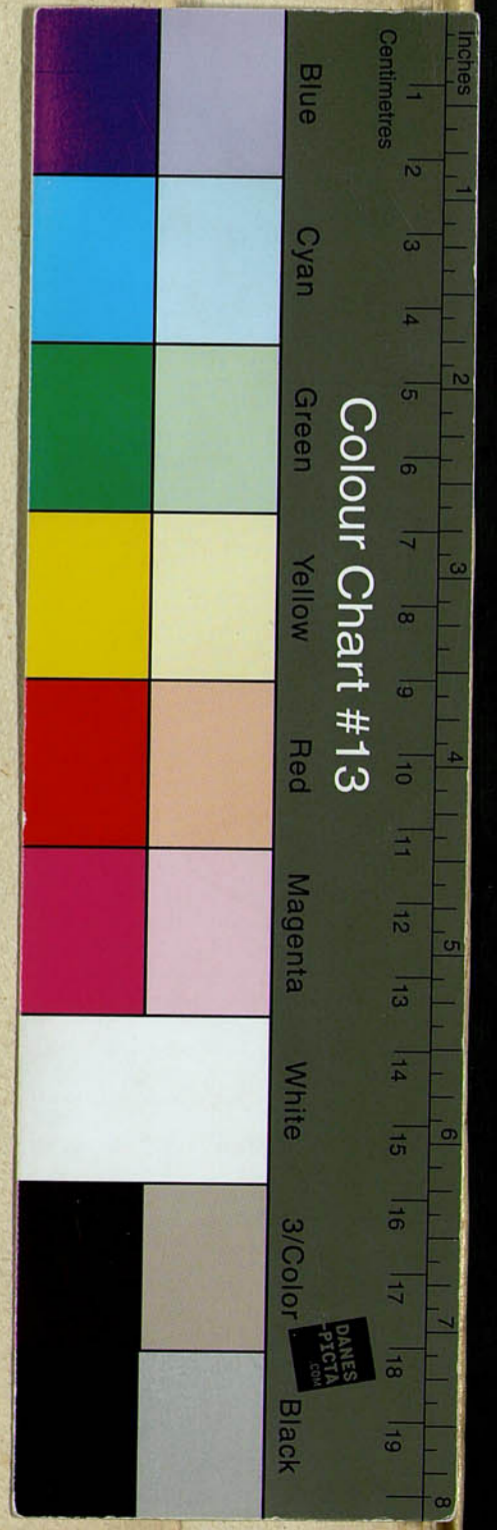
Hinc

*Nuptiæ
Francisci
de Medi-
cis, & Io-
annæ Au-
striacæ.*

Hinc ad Insulæ partem Borealem se applicuit Præ-
toria, quæ Reginam vehebat, ubi primo exhibitæ Nu-
ptiæ FRANCISCI DE MEDICIS, & IOHAN-
NÆ AVSTRIACÆ, patris matrisque MARIÆ
DE MEDICIS, adspectante Augustissimo Impera-
tore FERDINANDO, MEDICEÆ AVO. FRAN-
CISCO huic COSMVS Pater, qui ex duce Flo-
rentino primus Etruriæ Ducatum adeptus fuit, suf-
fragante PIO V Pontifice, ut ex ea familia pater-
num genus trahat, cui facem prætulit COSMVS
MEDICES, Pater Patriæ decreto publico vocatus:
cui non indecores rexere PETRVS MEDICES,
Patriæ virtutis æmulator, & LAURENTIVS Ma-
gnus, & frater IULIANVS populari favore Prin-
ceps juventutis dictus. ut nihil de IOHANNE &
IULIO MEDICEIS dicam, qui ad Pontificatus
dignitatem evecti, alter LEONIS X, alter CLE-
MENTIS VII nomine, MEDICEAM stirpem sa-
cro suis diademate illustravere. IOHANNA AV-
STRIACA, Mater, laudatissimo Imperatore FER-
DINANDO nata, AVO PHILIPPO AVSTRIACO
Hispaniarum Rege, Proavo MAXIMILIANO glo-
riatur. qui MARIAM, CAROLI Audacis Filiam,
Provinciarum harum hæredem unicam, matrimonio
sibi junxit. Fuit MARIÆ inter proavunculos CA-
ROLVS V Imperator, universi Belgii Princeps ac
Dominus, belli fortuna, peritia, animi magnitudine,
celeritate res magnas conficiendi, prudentia in peri-
culis super omnes qui arma tractarunt. Istitis paren-
tibus prognatam MARIAM Etruria dedit, vario
olim numinum cultu celebris, è qua Populus Roma-
nus in suos mores & civitatem, fasces, trabeas, fellas
curu-

curules, annulos, phaleras, paludamenta, prætextas, ornamenta triumphalia, togas pictas palmatasque traduxit. Nec enim alibi fas erat nasci Imperaturam latè Principem, & tot Imperatorum Matrem, nisi unde decora & insignia, quibus Imperii dignitas emicuit, petere non erubuit Imperatrix Roma.

In Nuptias

FRANCISCI DE MEDICIS,

Magni Etruriæ Ducis, &

IOHANNÆ AVSTRIACÆ

FERDINANDI Imperatoris FILIÆ.

AVSTRIACÆ vultus, & te, FRANCISCE, Theatro
Sistimus, & Batarvis fœdera prisca damus.

*His nati rexere Duces, MEDICEAQVE latè
Lumina conjugis emicuerunt novis.*

*Hæc inter MARIA est, raro quæ munere Divûm,
Non nisi per Regum nomina Mater abit.*

*Hoc demum est peperisse; Orbi donasse tiaras.
Sic sua stant regnis robora, sic thalamis.*

Donatio
Coronæ
Cæsareæ
Amsteloda-
mensium
Urbi facta
à Maximili-
ano Impe-
ratore.

Mox mutato Dramate MAXIMILIANVS Cæsar Imperiali amictu apparuit, Coronam Cæsaream Amstelodamo, circumstantibus Imperii Electoribus, deferens. illam folio descendens tradebat Amstelodamo, quæ, virginis os habitumque gerens, ante Cæsaris pedes prostrata, è geniculis oblatam Coronam reverenter ac submissè acceptabat. In Cæsaris ore digna Imperio elucebat Majestas, & veterum virtutum, prudentiæ, justitiæ, fortitudinis, mansuetudinis non obscuræ notæ. In Virginis vultu non affectata gravitas comitate & singulari humanitate condita. colores vestium varii, quibus totum Theatrum vernare videbatur, magnam intuentibus jucunditatem adferebant. Erant enim magna concinnitate mixti, candidus, violaceus, flavus, ruber, viridis, coccineus, & si qui sunt alii non infaustæ notæ colores. At inauspicati malique ominis, niger, fuscus, ater, lividus nunquam admissi.

In donationem Coronæ.

A *Amstela, qui latè terris mercaris & undis,
Jamque aliis adfers, jam tibi lucra refers.
Amstela, qui nostri fulsisti pondera belli,
Cum mihi plus uno surgeret hoste labor.
Seu Venetus gravis esse mihi, seu Flandria vellet,
Et Dominum Bruga detinuere suum.
Accipe Cæsaream, regni diadema, Coronam,
Accipe virtutis premia digna tua.
Hæc fulvos inter radiet spectanda Leones.
Posteritas isto pergat honore frui.
Clasibus imperitas pelago. tua, nostra Corona est,
Nostra solo late fulgida, vestra salo.*

A parte

DANS
FACTA
Black

A parte Insulæ Meridionali status Galliaë sub HENRICO III afflictiore, sub HENRICO IV lætissimus, quinque Scenis exhibitus fuit.

*Schema la-
cera sub
Henri-
co III
Galliaë, &
sub Hen-
rico IV in
integrum
restituta.*

Primâ Scenâ visa fuit Gallia specie muliebri, gemens & plorabunda, cujus Orbi Imperioque funestas ac fatales flammæ ardenti face inferebat discors contententium Principum Invidia. Doloris tanti malique conscia Numina, Bacchus, Ceres, Pomona, Flora, afflictæ & dolenti Galliaë condolebant. Etiam Venerem currui infidentem junctis columbis tangebatur publica calamitas. Hercules juxta humi recumbens, funesto & flebili miserabilis Galliaë conspectu, altum dolorem corde premebat. Pax, Iustitiaque, veneranda nomina, in terram prostratæ viles abjectæque habebantur. Per Sphæram accensam fissamque, Galliaë universæ Orbisque Europæi facies designabatur, quo tempore secta miserè in partes Gallia, & commissis inter se & Galliaë & Europæ Principibus, è medio sublatus fuit Rex Galliarum HENRICVS III. Tunc veluti deficiens sibi Atlas iste Gallicus, nec parferendæ moli, quis humeros commodaret fulciendo Imperio, ancipitem reliquit Galliam, intento in tantarum rerum eventum & collapsæ Franciaë restaurationem Hercule, hoc est, HENRICO IV Navarraë Rege. Turbatis vero Regni rebus, dum milite passim castrisque inundant agri, agricolarum, Cereris, Bacchi, Pomonæ, & aliorum Pace vigentium Numinum felicitas pessundatur. exulat, quæ indigenas necit Concordia, & dum inter arma silent sacrosanctæ Themidis voces,

Ultima cælestium terras Astra relinquit.

Secun-

*Secunda
Scena.*

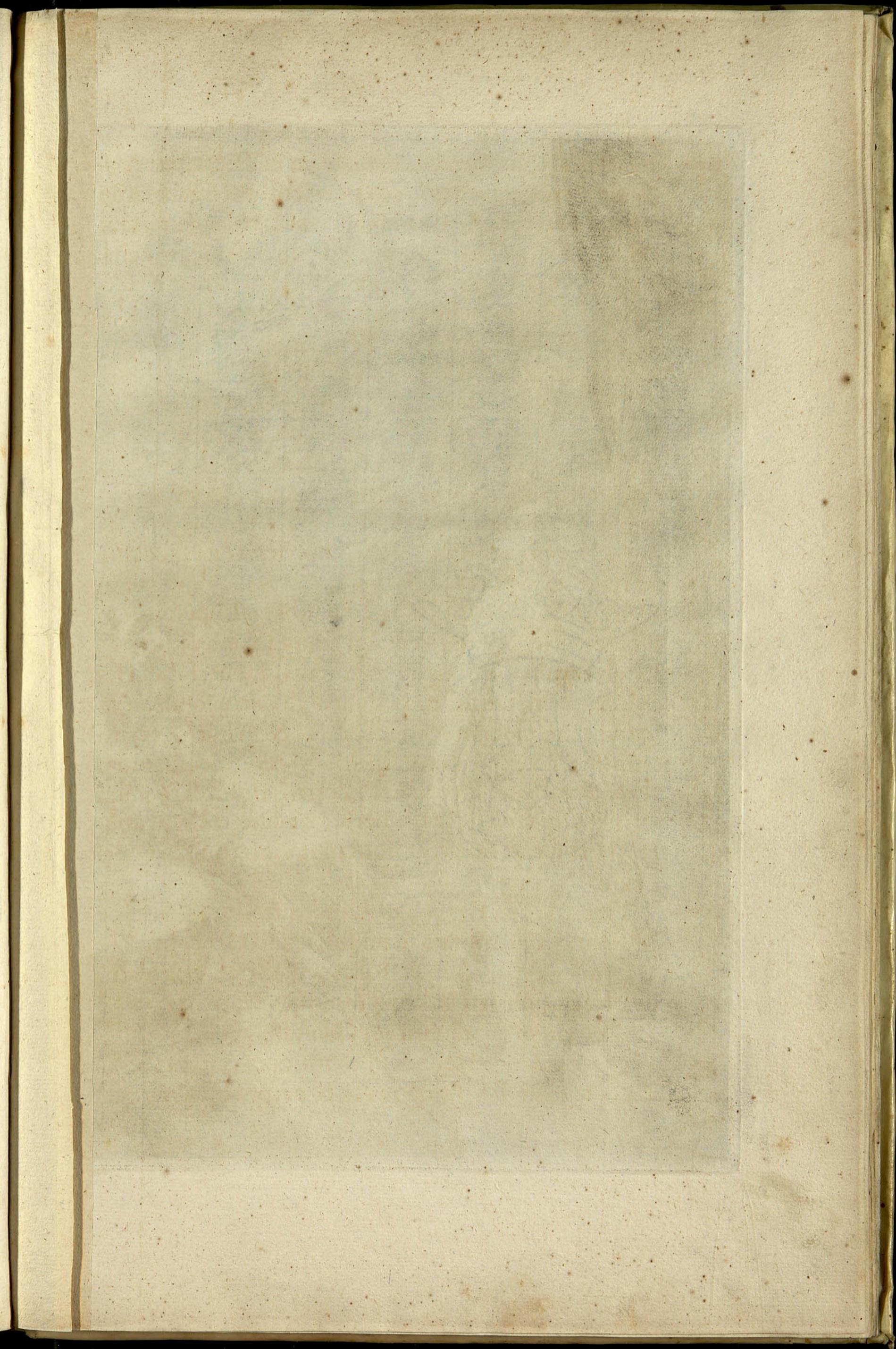
Secunda Scena eandem Galliam in Theatrum produxit, flexis genibus Deos orantem, uti fractæ & in partes discerptæ Galliæ succurrant, collapsa restarent, luxata restituant, invalida divinâ ope firment. Iupiter inter Deos suos conspicuus, unâ manu Herculem designans, alterâ Mercurium; huic in mandatis dabat, uti restaurandis Francorum regnis adhiberetur Hercules, HENRICVS IV. Has enim adeundi Imperii partes moriens, & deficientibus jam viribus, coram Galliarum Proceribus Navarrorum Regi tradiderat HENRICVS III, his verbis: Vestrum est, legitimum Regem tueri, & si desit, idoneum regno dare. Navarrum habetis, ut jure proximum, ita dignitate eminentem, quem si non legitima successio ad regnum vocaret, dignitas, quam secundum me in exercitu primariam obtinet, me sublato Imperatorem faceret. Hic & summa animi æquitate præditus, & longo rerum usu abundè instructus, inenarrabili Dei cuncta moderantis providentiâ, contra multorum sententiam mecum reconciliatus, & in hoc exercitu cum summo imperio constitutus videtur, ut labantem regni fortunam virtute sua fulciat. Huic, si regnum salvum cupitis, quam debetis, obedientiam præstare. Hoc si non fides, at periculum proprium a vobis exigit.

Tertia Scena.

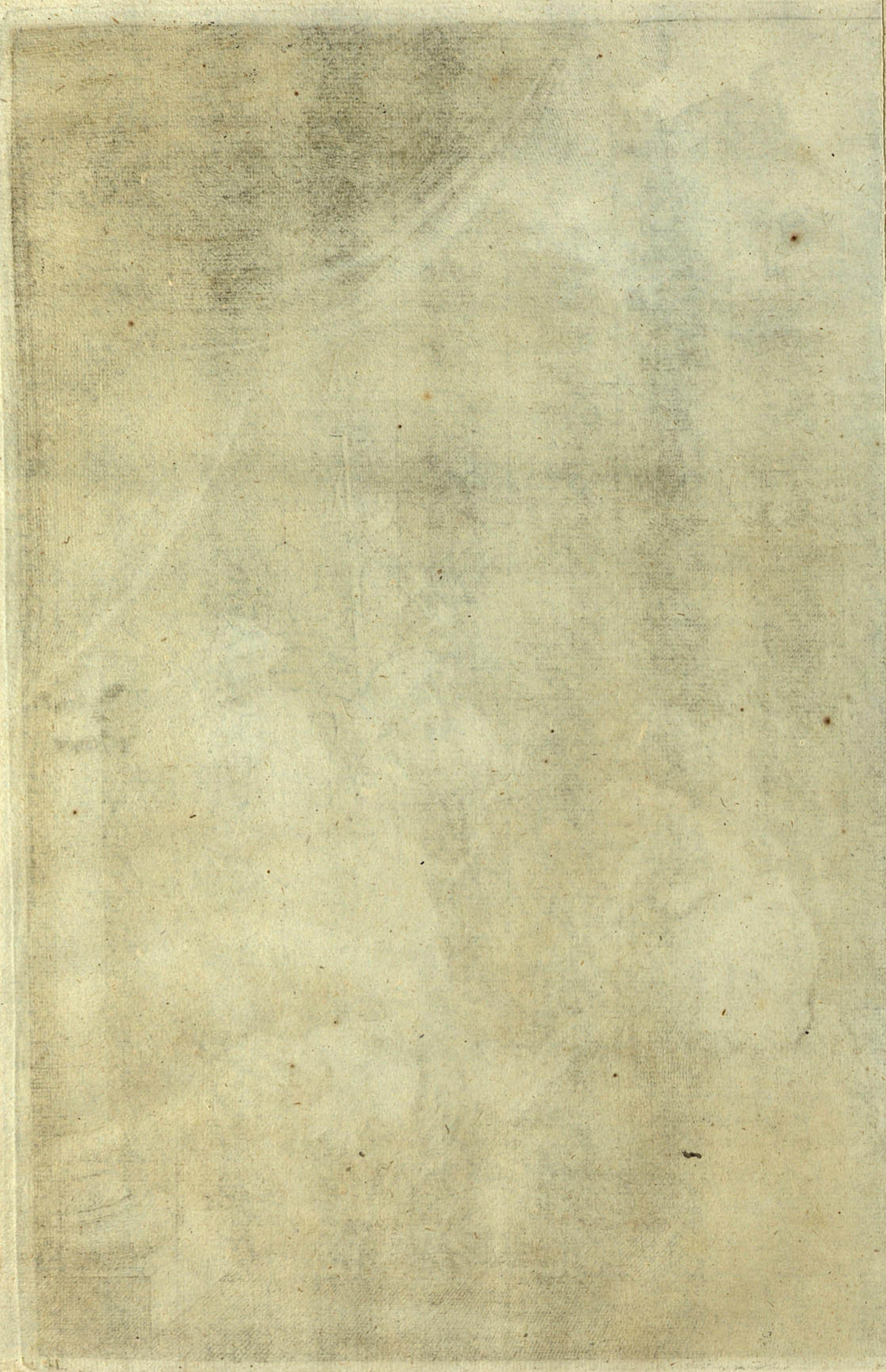
Tertia Scena Herculem hunc introducebat duce Mercurio, cui operam suam fulciendo Orbi obtulere Divûm imperio Mars & Pallas, ille armis opitulaturus, hæc prudentia & consilio; adspectante hæc ipsa è sublimi augusto Superiorum Confessu.

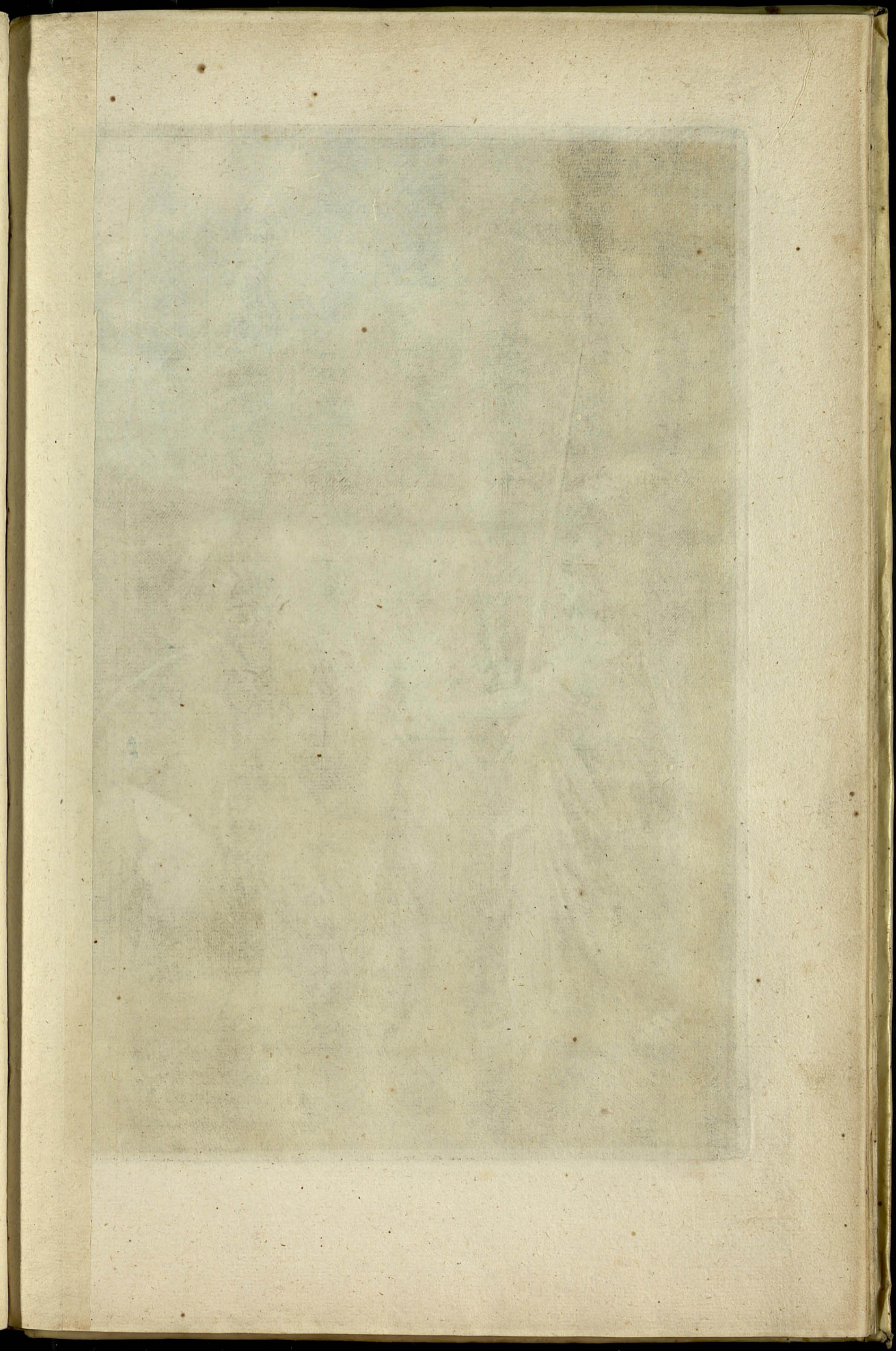
*Quarta
Scena.*

Quarta Scena Herculem tanto operi intentum vidit, & excussos statione suâ & perpendiculo polos
fuis

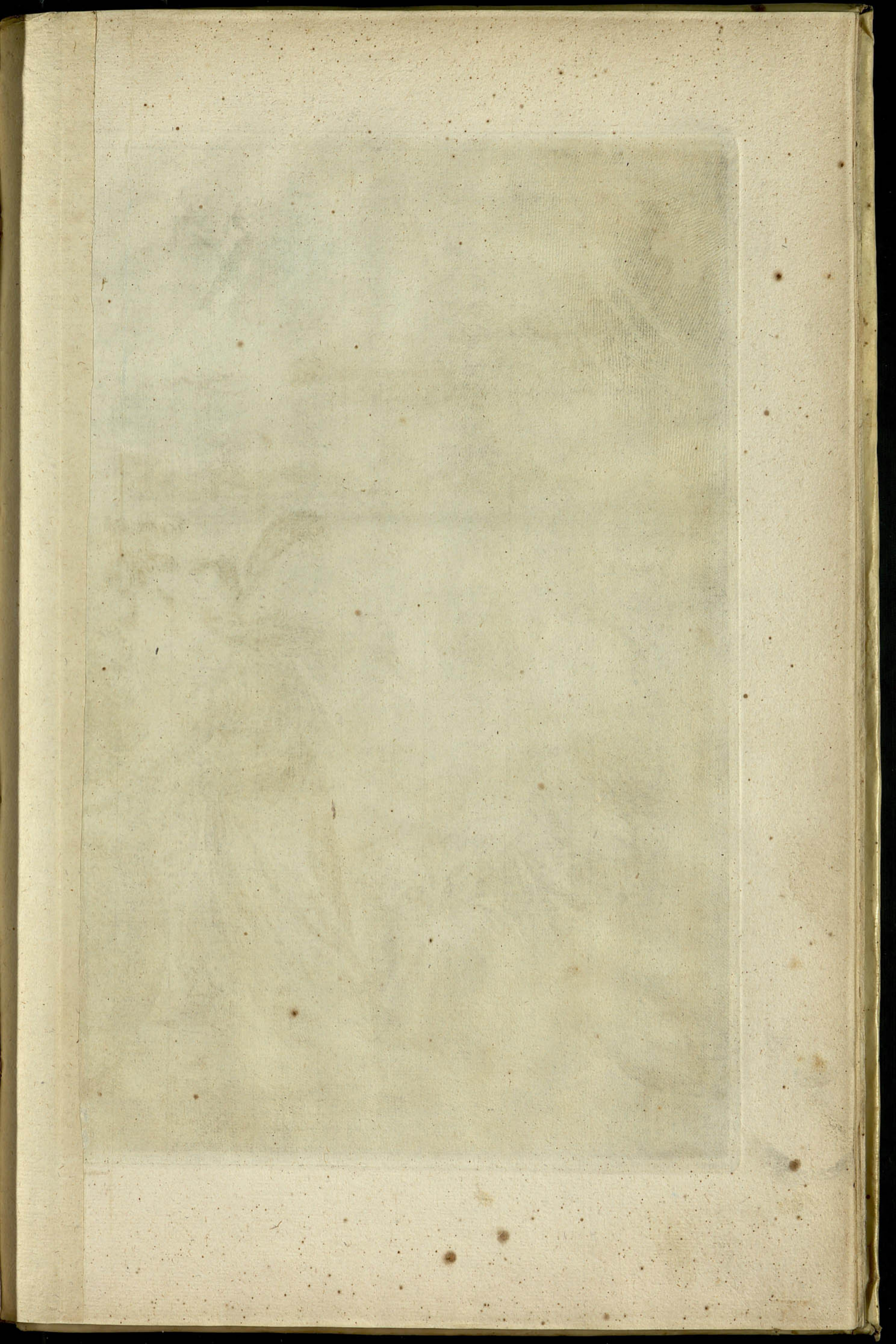

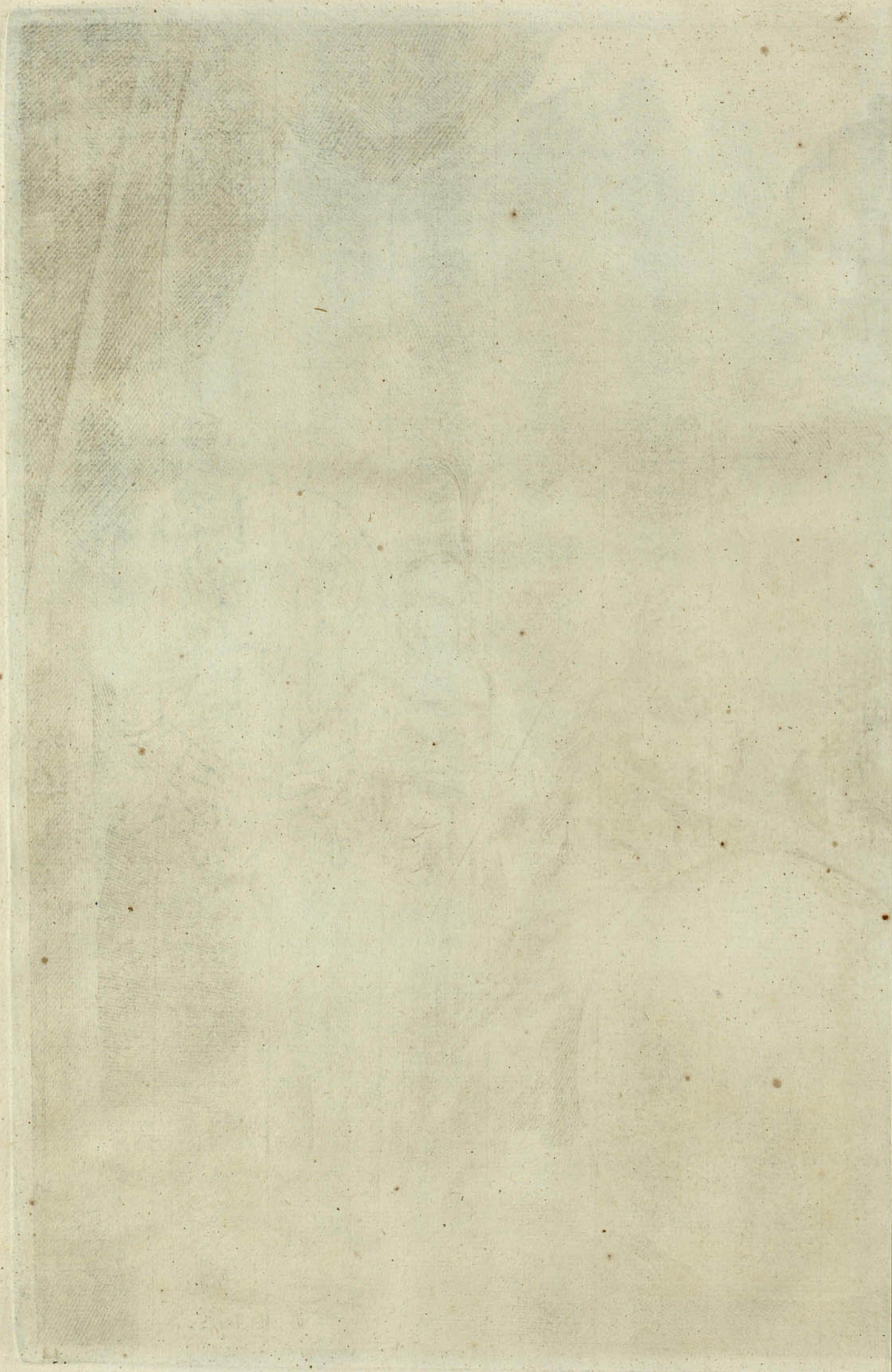

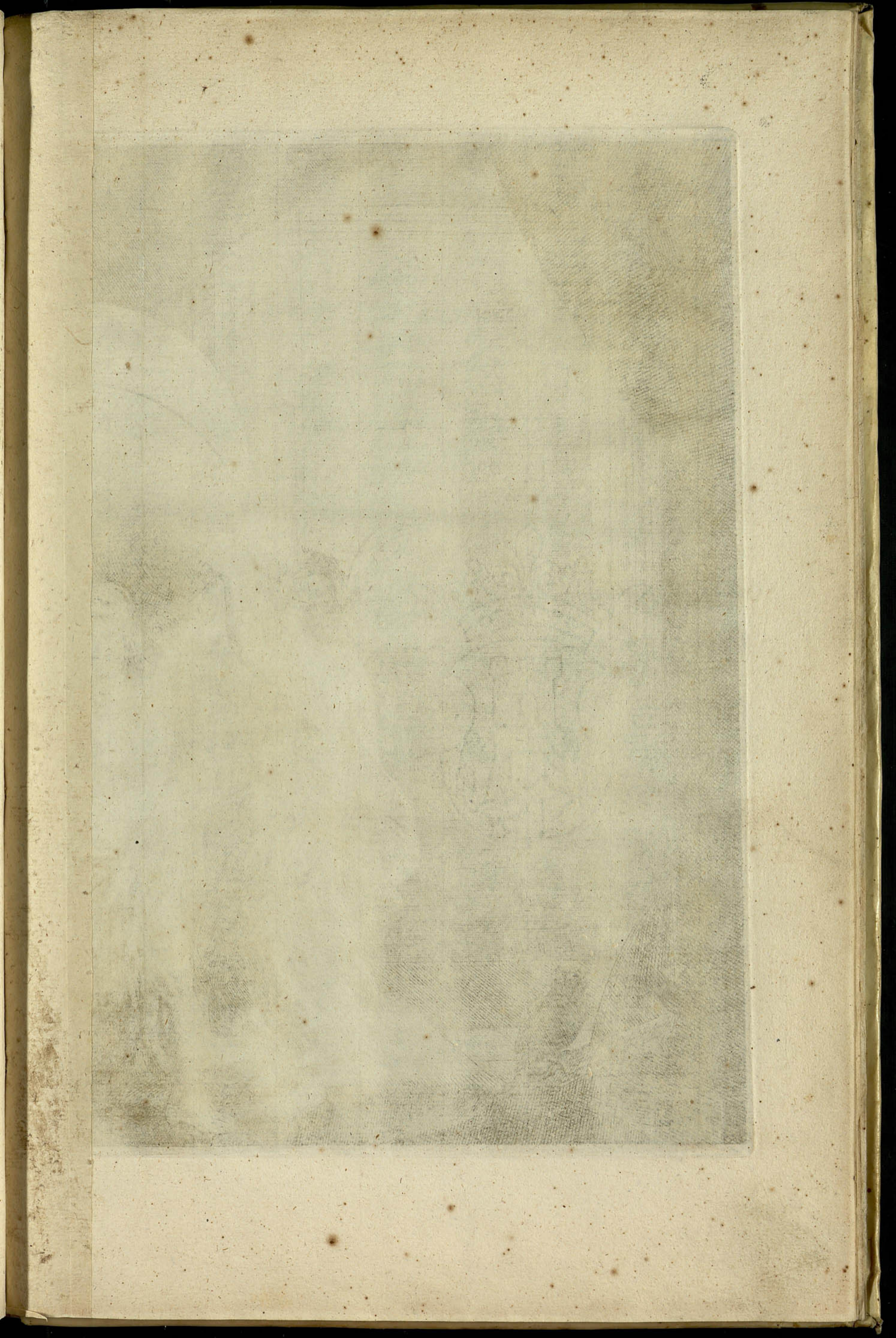

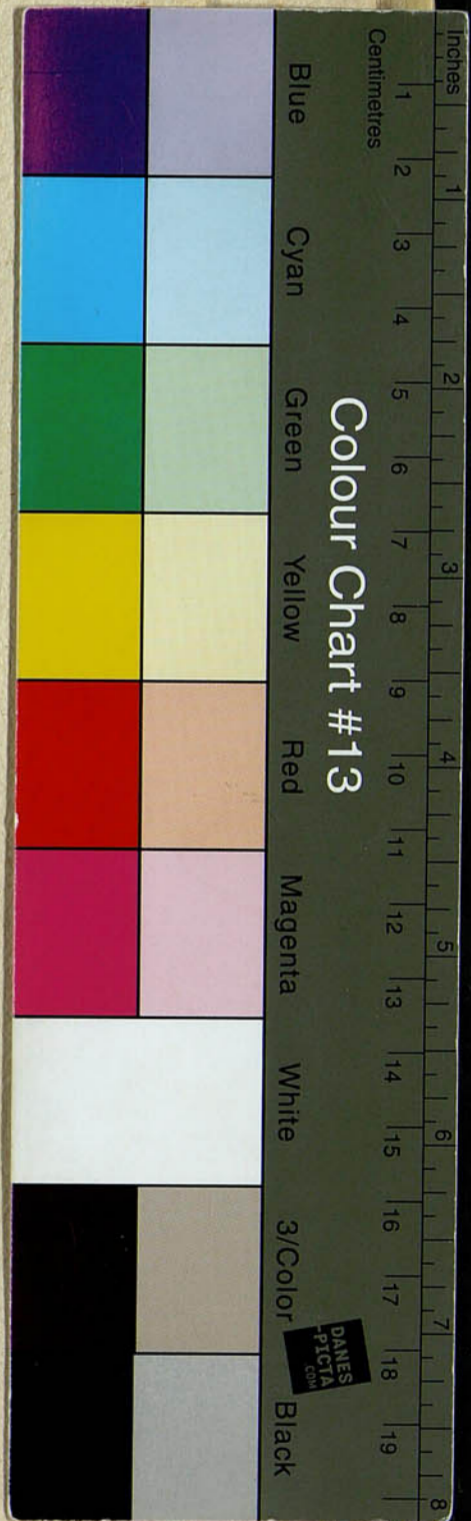
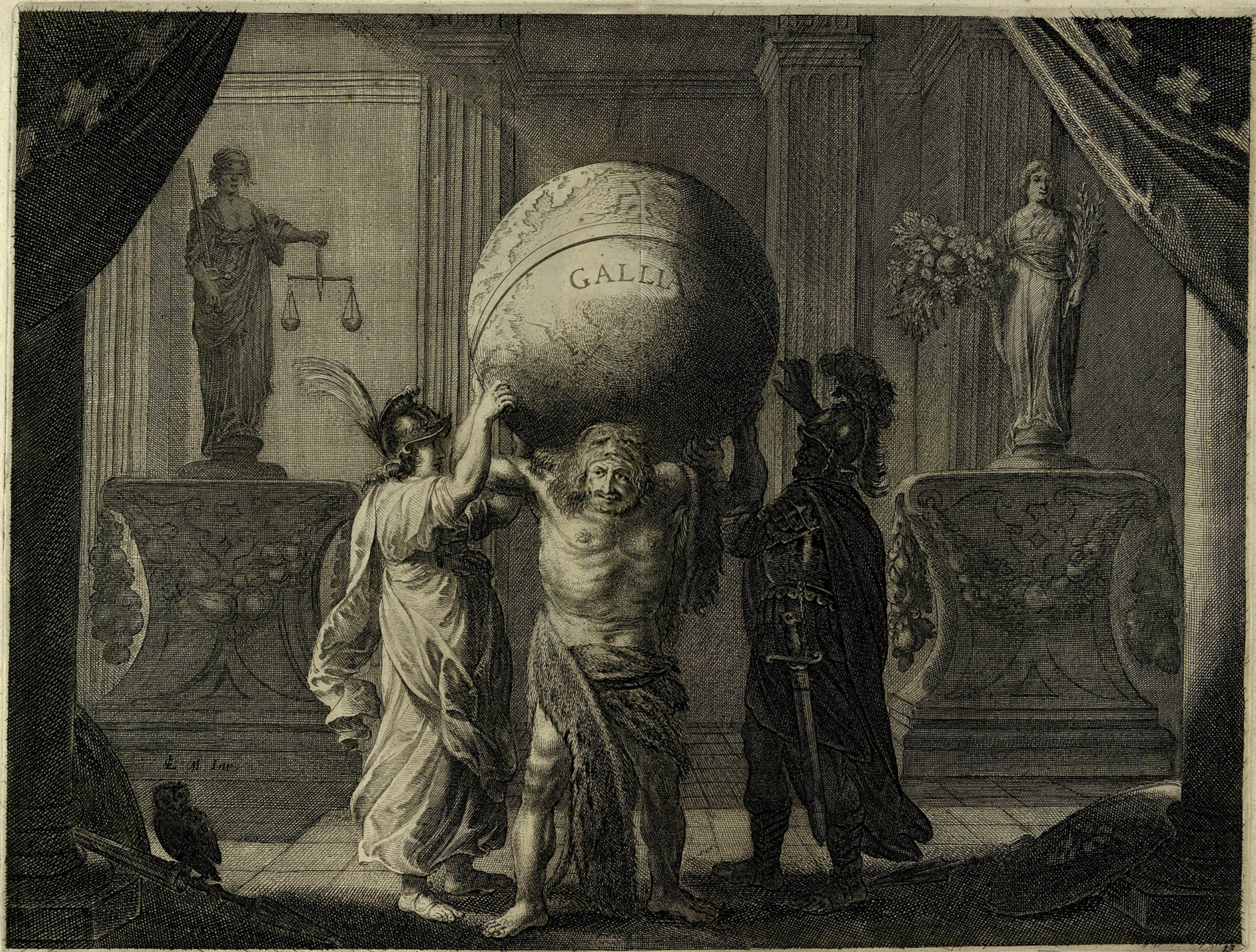

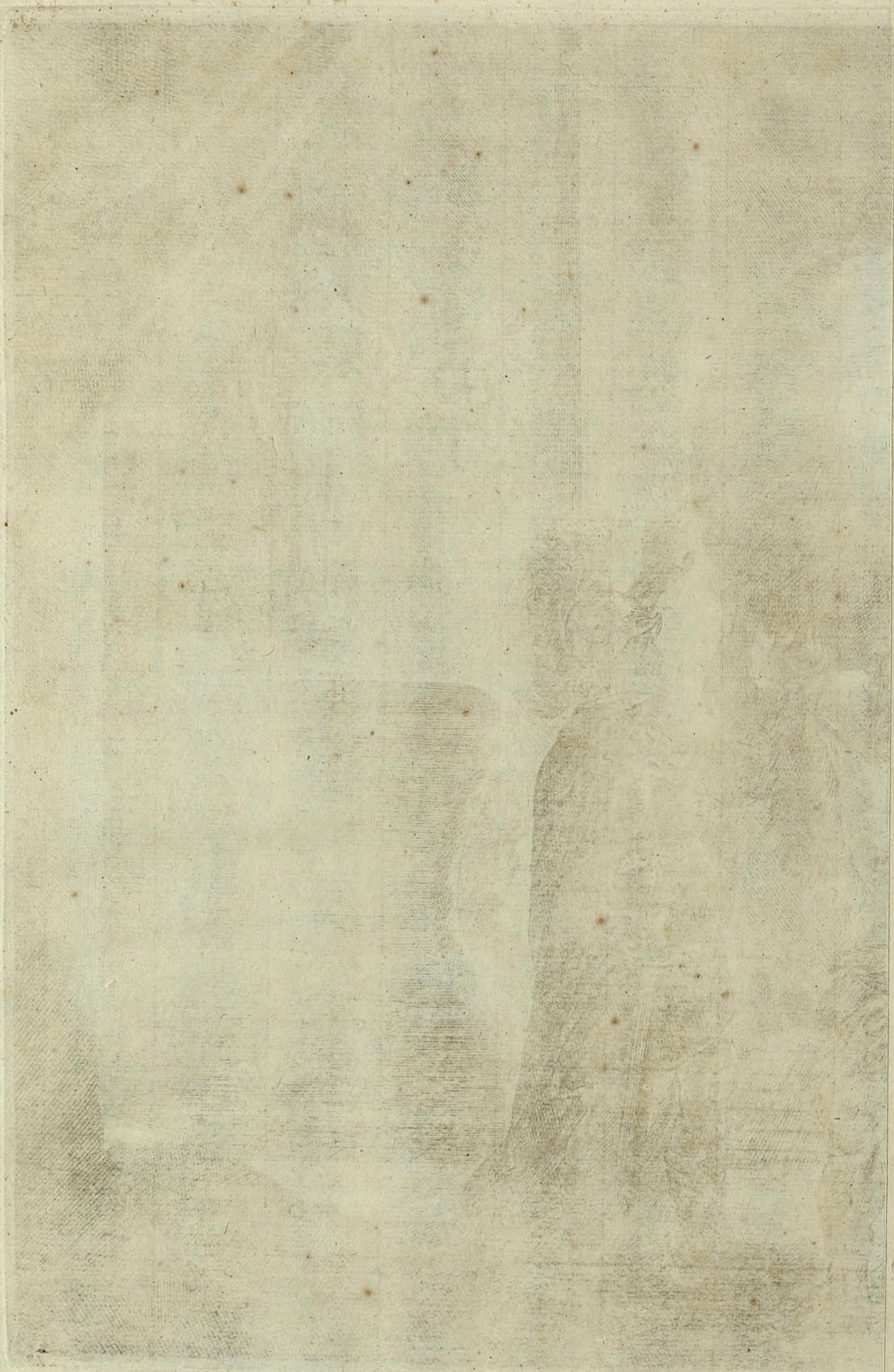

fuis restituentem sedibus. Illi auxiliatrices manus commodabant Fortitudo, Prudentia, nec non Clementia, & Vigilantia, propriæ HENRICI IV virtutes.

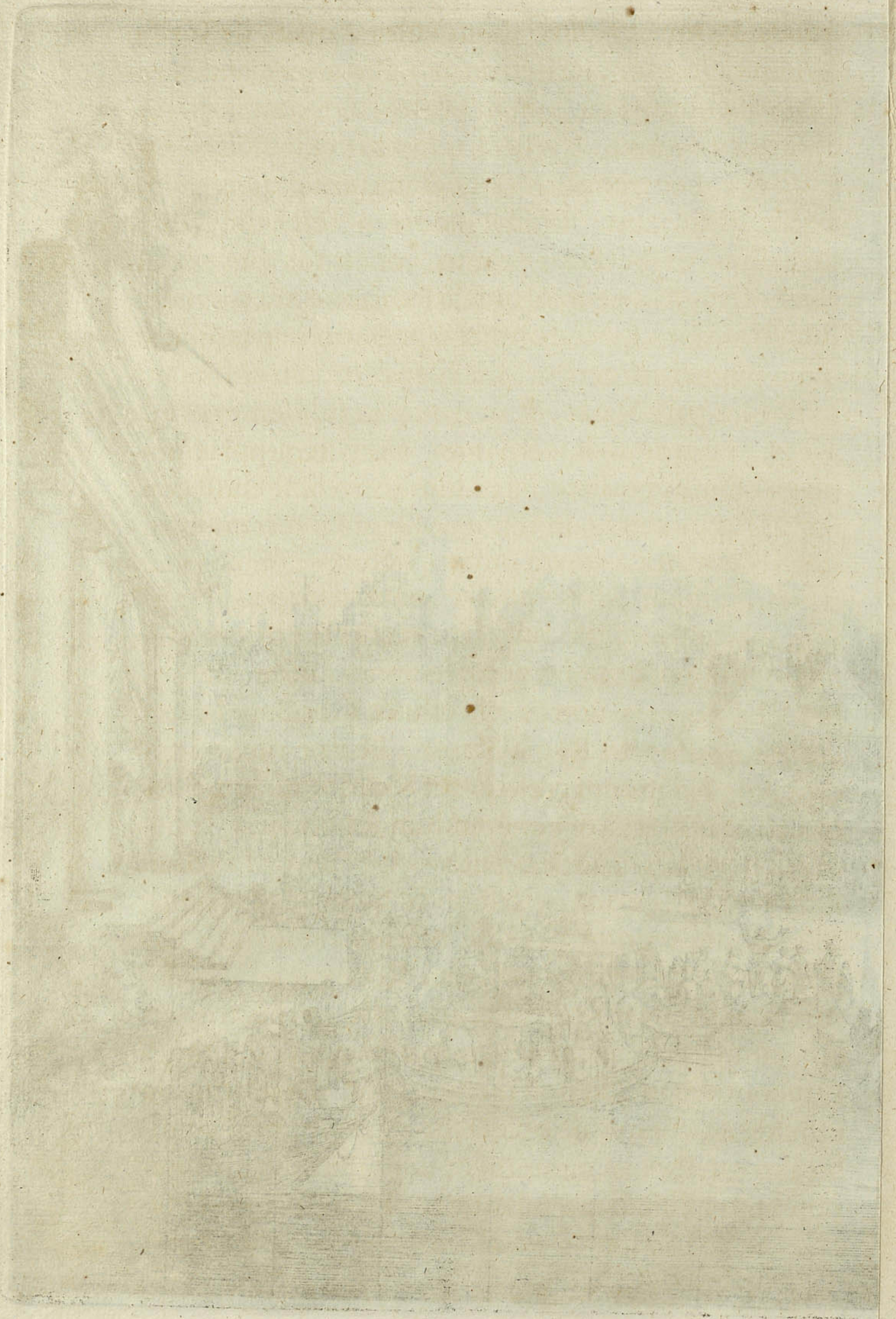
Quinta Scena restitutam in integrum, incolumemque Galliam ostendit; Orbemque humeris Gallici Herculis validè suffultam. Regnum quippe adeptus, sopitis diffidiis bellisque, injuriarum omnium immemor, mira in infensissimos hostes facilitate & Clementia sibi gloriam immortalem, vicinis quietem, subditis Pacem, Iustitiam rostris restituit, totique Orbi Europæo tranquillitatem paravit. Cujus gloriæ & virtutum hæres LODOVICVS XIII, Paternis vestigiis insistens, dignum tanto se genitore successorem præstat, & eundem Orbem velut alter Alcides, robore, consilio, pacis bellique prudenti moderamine, Dei Opt. Max. beneficio, inconcussis humeris lacerisque fulcit & librat.

In Spectacula Orbis Gallici sub HENRICO III
laceri, sub HENRICO IV restituti.

Gallia dum lacerum bellis civilibus Orbem
Adspicit, & regni vincula rupta sui,
Commissosque Duces, adversosque ensibus enses,
Et fossum Regi proditione latus:
Ingemit excussos tantis cervicibus axes,
Dimotosque sua de statione polos.
Sic afflicta Jovem precibus, Divûmque laceffit
Numina, & ex alto lurida poscit opem.
Stant juxta Pomona, Ceres, Liberque, Venusque,
Quasque Deas belli vis malefana premit.

H

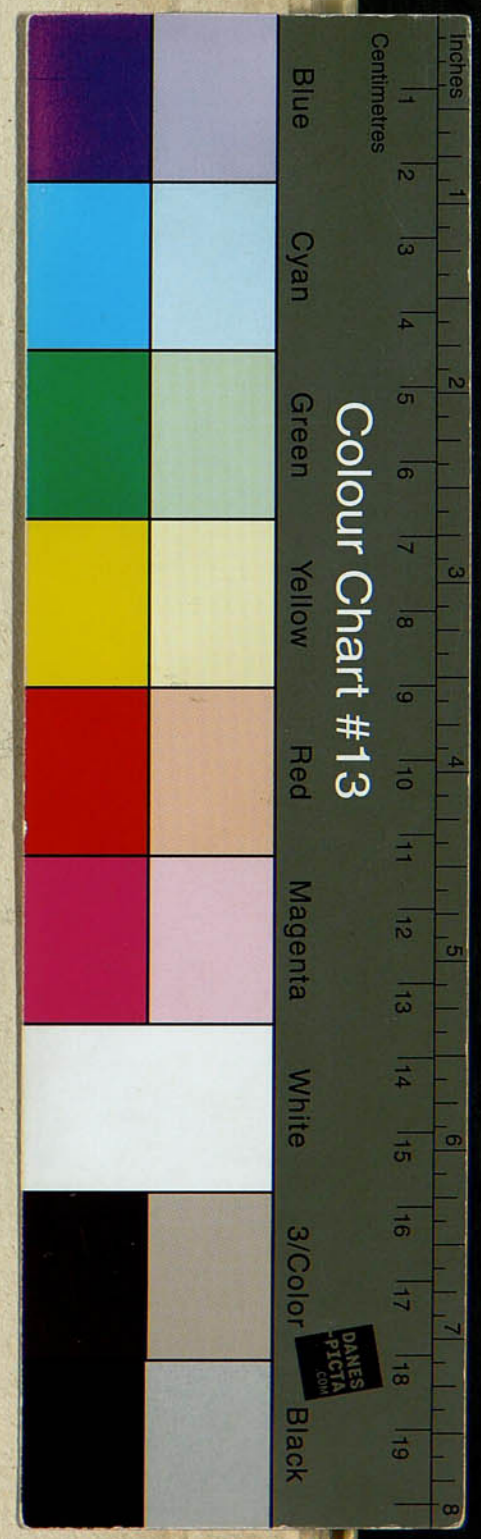
Con-

Condolet atrata Superum clementia turba,
Dumque cupit Gallis consuluisse suis:
 B O R B O N I V M lapsis Druidum succurrere rebus
Poscit, & his humeris pondera tanta geri.
Succurrit Regi Pallas Sapiencia, Marsvors
Auxiliatrices commodat ipse manus.
His Ducibus dum bella gerit, dum mitigat hostes,
Integra sperat à Gallia pace coit:
Et valida Mundum fulcit cervice Navarrus,
Seque polos aptè restituisse videt.
Tunc regno sua parta quies, tunc rura, penateis,
Templa, foci, vultus exseruere novos.
Pax rediit, scandit neglectum Astræa cubile,
Et reduces priscâ sede steterè Dii.
Hoc Spectacula docent. ubi fracti conditor Orbis,
Alcidæ H E N R I C V S nomen onusque gerit.

Naumachia.

Hæc sacra cum vela cooperuissent, à Scenicis Spectaculis ad Gymnica & Naumachiam itum. Priora severa fronte adspeximus, hæc lætâ & ad hilaritatem compositâ. Fuit inter Circenses ludos hæc exercitatio, qua navalis pugnae forma in mari, fluvio, vel lacu repræsentabatur. Augustus, qui Spectaculorum assiduitate & magnificentia omnes antecessit, navale prælium ad Tiberim, Nero in aquis ex mari proximo emissis, Domitianus in ipso Amphitheatro exhibuit. Effosso in Cœlio monte lacu commissæ inter se Tyriæ & Ægyptiæ classes, biremes, & triemes à Cæsare fuere. in nostro flumine Neptuni filii decem, ventis procellisque asperata turba, lineo omnes induti amiculo, capitiis rubellis velati, è quibus galli gallinacei, pugnacissimi inter aves animalis, plumæ attollebantur, ludicri belli partes erant. Stabant singuli in puppibus

pibus & minaci alius alium vultu, quasi de rerum summa ageretur, intuebantur. Pro armis lancea rudis, vel contus erat, quem pectori defixum in adversum occurfantis hostis pectus summa vi, incitatis hinc inde & concurrentibus velocissima remigatione cymbulis, dirigebant. Illud lepidum ac festivum, dum acerrimus expectatur primus concursus, antagonistæ nostri, se mutuo blandâ salutatione prætervecti, demissis contis spectatorum expectationem fefellere. Tum pugnatum acriter duelli specie, interdum occursum pari Marte & uterque in flumen præceps actus, interdum dejecto uno, alter in puppi triumphanti similis perstitit, interdum irritò hinc inde conflictu, stationem suam tenere singuli. certamini ante finis non fuit, quam omnes victores, omnes victi aquas bibissent. Excepta hæc nautarum palæstra effuso spectantium risu fuit. Ibat cœlo clamor, omnium una vox popularem favorem in æthera usque deferebat. Et poterat non gravis esse & subridere horum ludorum adspectu Regia Mater. Fertur risisse Iupiter, cum præcipitem cœlo daret Vulcanum. quid mirum, si Majestati suæ venerandum supercilium lætius explicuerit hoc nauticæ pubis certamen. Legimus Achillem inter arma cytharam & fides interposuisse, & animum ægrum curâ aut offensa recreasse. Ipsi Orbis terrarum victores Græci Romanique, bellorum fulmina, maris terror & procellæ, in theatris, circis, compitis, spectaculis, populi corona circumfusi Imperatores se esse non meminerunt. Demittunt se subinde ad minuta & oblectantia maximorum confiliorum capaces, ut curarum & negotiorum morositatem mixta diffindant hilaritate. Ludo hæc gesta fa-

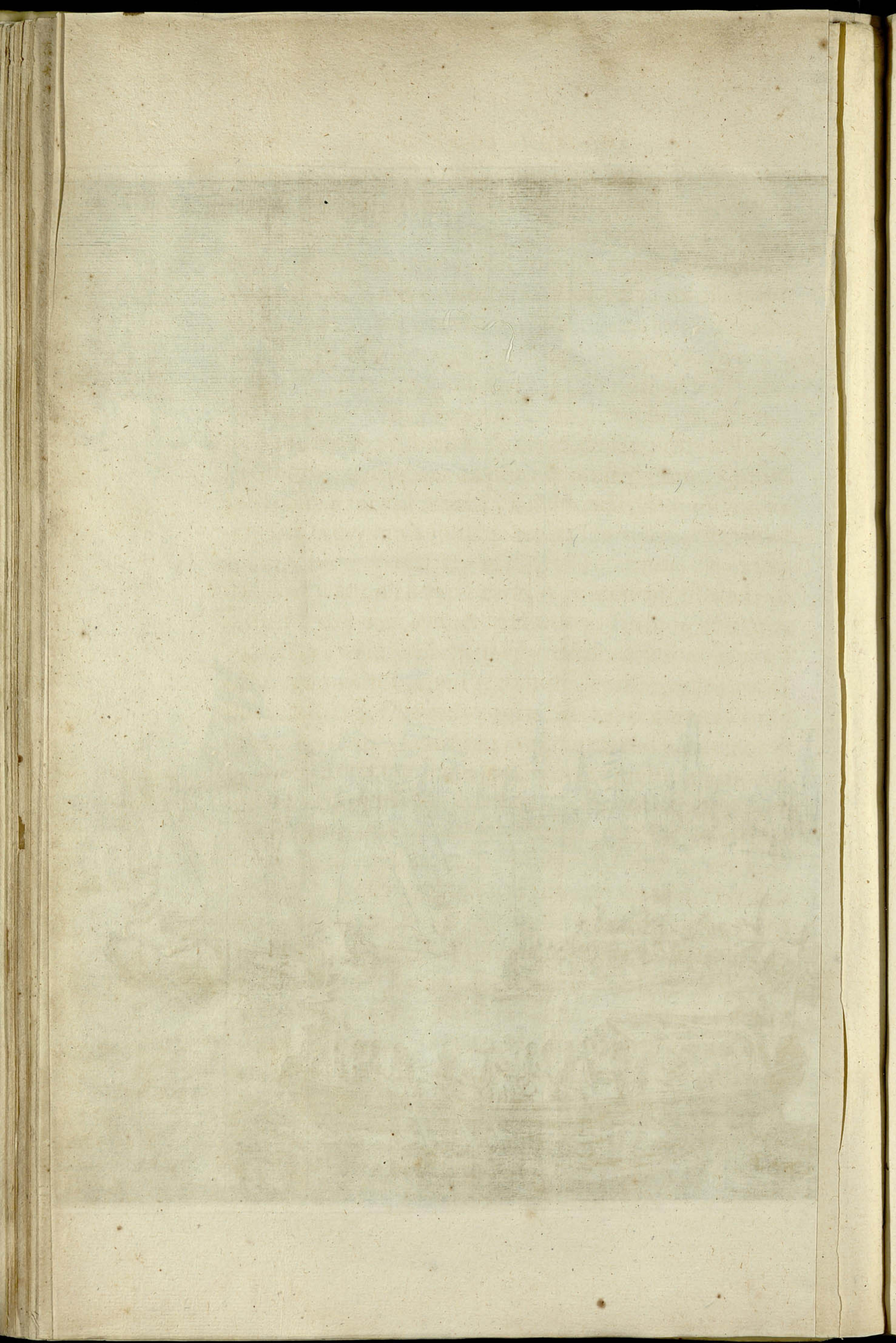
teor; nec enim Quiritium crudelitas placuit, quibus crudæ mancipiorum cædes & laniæ pro oblectamento erant.

Absolverat partes suas Amstela, cum celeri remigio vergente jam die properatum fuit ad Yam, insequentibus Liburnicis infinito numero, quæ dum pontium fornices transire ordine cavent, facto concursu viam sibi importunâ festinatione præcluserunt; in discrimen penè adductis celocibus minoribus, & minus valida compage nexis, quibus hinc inde pressæ insonuere cavæ gemitumque dedere cavernæ. Regina celerius adremigans cum myoparonibus non multis, relictâ à tergo tardius festinantium classe, per cataractam Antonianam in Yæ fluentum devênit. Ya ab occasu in ortum magno ac spatioso alveo, ob exesa & attrita temporum longinquitate Austrini sinus litora, Aquilonare Urbis latus prætervectus, commodam navibus stationem præbet. Totum id latus duplici palorum ordine adversus fluctus munitum, valli vicem obtinet, stipitibus in modum muralis sepis artissime junctis. Vidit hic Regina locum Urbis ripa & palorum septo interclusum, quem Walam vocant, ubi hiberno tempore cum se maris tempestatibus naves subduxerunt, otia agunt, & usque in proxima veris tempora tutæ adservantur. Ab altero latere Navale est, sive area grandis, ubi naves onerariæ Societatis Orientalis aut ædificari novæ, aut attritæ reparari solent. huc dum oculos præternavigans flectit M E D I C E A, vidit recens è continente demissam Navem vectoriam grandem, qualibus ex Indis transportari solent Auroræ messes, & uberes proventus. Mos est, navibus sua imponere nomina quibus discernantur,

tur, quod & à veteribus factum. Rogata à Confu-
 bus Regina Mater, ut nomen inderet abituræ in lon-
 ginquas oras Navi, **MARIÆ DE MEDICES** ap-
 pellatione illam insignivit, & una cum nomine fau-
 stum illi ac felix iter comprecata fuit. Dicat nunc
 illa :

*Regina Na-
 vi Indice
 Orientalis
 nomen Ma-
 riæ de
 Medicis
 imponit.*

*Sum MARIA, & MEDICES datur appellatio, quæ si
 Non sunt servantis verba, faventis erunt.*

Glorientur aliæ Neptuni, Tritonis, Sirenum infi-
 gnibus, aliæ Urbium suarum, unde primum dimissæ,
 nominibus, aliæ Leones, Tigrides, Canes venaticos,
 Dracones, Solis vel Lunæ imagines puppium pegma-
 tibus ostentent : aliæ provinciarum magnificâ gau-
 deant inscriptione, aliæ à principibus nostratibus no-
 men mutuuntur. prima hæc, unica hæc sub **MEDICEO**
 nomine, tanquam propitio fidere, in eas terras,
 Deo Auspice, navigabit, ubi lucri gloriæque morta-
 lium cupiditas, cum ulterius progredi non habeat, iis-
 dem quibus Sol terminis clauditur. Mox Reginae na-
 viganti in conspectum venit exporrecta in maximam
 latitudinem Civitas, attollentibus se hic illic ad flu-
 minis oram turribus, & inter has exsurgentibus pul-
 chrè perpetuâ serie ædium fastigiis. Visæ hic navium
 classes in anchoris stantes, nemoris densissimi specie,
 in longum exporrectæ, quibus Mundum omnem per-
 errat, etiam extra anni Solisque vias, sedulus Mercator,
Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes. Iacebant mix-
 tæ præfidiariæ & bellicæ mansuetis ac mercantibus,
 rostratæ actuariis, constatæ apertis, prætoriaræ specu-
 latoriis. etiam navium Liburnicarum, quæ pro pridie
 Reginam expectaverat, ingens classis, cum insigni-

*Naves in
 Ya flumine
 longo tractu
 in anchoris
 stantes ad-
 spectat.*

bus & ornamentis vela faciens Yæ partem instraverat. Majorum navium alias Italia, Cyprus, Ægyptus, Syria, Græcia, Venetiæ navigatione proprias habent: aliæ Franciæ, Scotiæ, Hiberniæ, Germaniæ, Daniæ, Norvegiæ, Sueciæ, Poloniæ, Boruffiæ, Moscoviæ, Groenlandiæ, commerciis destinantur: aliæ Guineam, Perfiam, Arabiam, Indiam intra & extra Gangem, Insulas Orientales, quin Chinam, Iaponiamque Asiæ extrema, adeunt: aliæ in adverso orbe, Brasilia, Novo Belgio, Nova Hispania, & trajectis fretis Magellanico, & quod à primo Inventore Mairii nomen accepit, fortunam vel Marte, vel Mercurio duce indies experiuntur. aliis lintea, sal, vina rubra albaque, oleum, papyrus, lana, plumbum, stannum, cerevisiæ importantur: aliis mel, cera, frumentum, salnitrum, vitrum, vina Rhenensia, pelles & exuviæ animalium ac ligna fabrilia: aliis panni cymatiles, fila serica, margaritæ, vina Cretensia, sulphur, rhabarbarum, mumia, cassia, tutia, gossypium, oryza, refina, pix lenta liquidaque, cineres saponarii, fullonum terræ: denique omnis generis aromata, piper, cariophylla, cinnamomum, thus, myrrha, balsamum, &c. Adspexit non sine stupore Regina cavos pandosque ventres, quibus in hoc Emporium advehuntur, rursusque avehuntur Univerfi opes. Vidit innatantes aquis veliferas arces, tormentis bellicis non una serie dispositis, vim & bella minantes, quibus in Hispanos, Lusitanos, Morinos, Pœnos itur. Hærente in aquis Reginâ, explosæ undique ex Vrbe grandiores machinæ. nec aliud Spectaculum Reginæ rarius, quam hoc navium fuit, quia Amstelodamensium proprium. Etenim hæ navium classes *τείχη* illa *ξύλινα* sunt, quibus Græciam defendi

defendi oportere Apollinis oraculo intellexit prudentissimus Themistocles. Harum curam Rebuspublicis commendat Consul Romanus Orat. pro Flacco, non præsidii solum & mercaturæ, sed & ornandi imperii causa. Thucydides magnorum principum ait esse, illud efficere, ne qua gens alia illi classe præpolleat. Sin minus, ut quæque munitissima & firmissima est, ita eam habere amicam, maximi momenti esse maritimum imperium, cum ex militiæ navalis usu facilius sit terrestris. Emenso Yâ, comitante Liburnicarum classe, qua Civitatem alluit, per Salinarum contubernia, inde, per fossam Principis, Urbem denuo subiens, in Palatium suum sub vesperam rediit, adstite semper & comite Amplissimo Consulium Quatuorviratu.

Dum Reginæ solennia hæc facit Senatus, Consules, Cives; non siluerunt poëtarum voces, quæ Latinis, Italicis, Gallicis, Belgicis carminibus magnam Regum Matrem celebraverunt. quæ ocyus, serius in lucem edita Urbem omnem, Bibliopolarum officinas, & avidas lectorum manus implebant. Ipsa Iudæorum natio, ut suum quoque studium probaret, fercula ritu suæ gentis, ex pane azymo apparatus, Regiæ mensæ apposuit. Prandente Regina, tantus hominum in Aulam concursus fuit, ut per vices tota Vrbs ingredi, tota egredi, tanquam ad propriæ Principis ac Dominæ conspectum, visa fuerit. Nec silentio prætereundum, in toto hoc apparatu, erigendis Arcubus triumphalibus, Spectaculis, Schematibus, Insulæ natatilis ad stuporem omnium properata structura, emicuisse summam Samuelis Costeri Doctoris Medicique exercitatissimi industriam, sagacitatem, vigilantiam, laborem; nec non Advocati Ioannis Victorini, qui

qui suas quoque ad hæc festivitatis & Scenarum solennia partes gnaviter, alacriter, ingeniose contulit.

Regina officinas absque comitatu obit.

Die Sabbathi otium fuit ab omni majore motu, & composita jucundissima prioris tridui tempestas, pacato cive, refedit. A meridie, Regina, absque strepitu, dimisso hac illac comitatu, currum non regium solitumque, sed minus speciosum conscendit, & per Urbis vicos nobiles ignobilesque vecta, officinas plurimas subiit, de pretiis mercium & porcellanorum sedulo quæsit, licitantibus familiariter respondit; pretia pro contrahentium more auxit, accedit, sermones cum non Reginis miscuit, minus digna propolarum responsa leniter excepit. Sic mercatrix sibi civibusque, non Regina visa fuit. Tali vultu Pallas apud Homerum, cum in Ithacam appulisset, dissimulato numine & nomine, mercantis habitum induit. Didicit ab Adriano Imperatore sapientissima Regina, non esse ubique observandam majestatem Principis, nec invidendam Regibus hanc humanitatis voluptatem, ad humillimorum colloquia civiliter se demittendi. & Plotina Trajani Imperatoris uxor in Capitolium admissa, ad multitudinem conversa dixisse fertur: *talis huc ingredior, qualem me exire cupio*, innuens hoc dicto, non minus in Imperii loco, quam extra eundem, omnibus se familiariter absque fastu uti velle. Ab eadem generosa humanitate fluxit, quod effigiem suam, cui pingendæ sedentariam moram rarissime commodat, Nobilissimis Amplissimisq; Amstelodamensium Consulibus promiserit, & Hagæ-Comitis ab eximio pictore Honthorstio delineatam donativum iisdem in perpetuam sui memoriam consecraverit. Hæc ipsa jam imaginis Invictissimi Imperatoris Caroli v Proavunculi,

Effigiem suam promisit Coss.

culi, Provinciarum harum Principis, lateri in Senatoria domo suspendenda destinatur, cum hac subscriptione:

*Sic ivit nostram grandis MEDICEA per Urbem,
Sceptrorum Mater suspicienda trium.*

Reversâ in Aulam Principis Regina, XVII viri, penes quos summa potestas, & cura Societatis Indicæ, per D. Theodorum Tholingium, tunc præsidem, & alios Concilii Indici supremi Deputatos, ejusdem Societatis ac latissimè per Orientem diffusi mercatus successus & emolumenta M. Suæ favori ac patrocínio commendaverunt: & donaria MEDICÆ elegantiora, uti vasa porcellana, arcas Iaponensium pretiosiores, lacca, auro, margaritarum conchis pulchrè discolores, humillimè obtulerunt.

Solent Principes, & quibus jus absolvendi à reatu miseros concessit eminentis Majestas, in adventu suo, clementiam suam rogati explicare. Fecit idem MEDICEA, & homini controversæ salutis, qui se homicidii reum, inopinatò, lapidis jactu fecerat, vitæ gratiam coram Amstelodamensi Tribunali impetravit.

Illuxerat dies Dominicus, cum Regina, abeundi ^{Regina} certa, ad iter se accinxit. ^{discessus.} Consules qua humanitate, quibus honoribus venientem exceperant, discedentem prosequuti sunt. Eorum præscripto phalanx equitum armis vestibisque, ut ante, conspicua, è regione Palatii præsto fuit, deductura MEDICÆAM. E civium cohortibus habito delectu, quingenti sclopetarii ad Harlemensem portam suis steterè ordinibus. Antequam Principis aula exiret Regina, accessere illam valedicturi Consules. Verba iterum præ-

ivit Syndicus Guilielmus Borelius, lingua Gallica,
quæ sic vertimus :

S E R E N I S S I M A R E G I N A ,

*Consules
valedicunt
Reginæ per
Syndicum
Borelium.*

Quandoquidem M. T. visum, commorandi hic
diutius spacium præmaturo abitu præcidere, Domi-
ni mei, Consules, Rectoresque hujus Reip. quotquot
præsentes ad sunt, rogant obsecrantque submissè, uti
M. T. sibi accepta grataque esse sinat, ea officia, quæ
per temporis brevitatem, M. T. præstari potuere, tan-
quam sincera affectus sui cultusque erga M. T. do-
cumenta. Vidit Illa universam Civium multitudinem
in vultu Regiæ Majestatis hæsisse, nec videndo ex-
pleri potuisse, aut etiamnum expleri. Hæc ipsa, quæ
M. T. accepit & habuit Domus, multis retrò annis
sedes fuit, in qua Principes nostri & Proavi Tui, quo-
ties in hanc Urbem concessere, otia sua quæsiverunt.
Hos ipsos ad M. T. præsentiam veluti præsentis vi-
dere nobis videmur. In illorum numero Abavus
Tuus est MAXIMILIANVS Imperator, qui ante
sesquiseculum Urbem hanc Coronæ Cæsareæ insigni-
bus condecoravit. Da veniam, ut in tanti beneficii
æternam memoriam diem hunc signemus & confe-
remus Regiæ Tuæ Majestati. quæ uti in Civitatis
hujus prosperitatem & felicitatem aliquà admitti se-
sivit, ita intuitu Coronæ hujus Cæsareæ, tanquam Iri-
dis, fidem nobis faciet perpetui Sui erga Civitatem
hanc & mercantium fortunas favoris ac benevolen-
tiæ. Hoc ut ratum fixumque esse velit M. T. seriò
& obnixè flagitamus. Ita M. T. perpetuo debebit
hæc Civitas, debebunt Consules & Reip. hujus Re-
ctores,

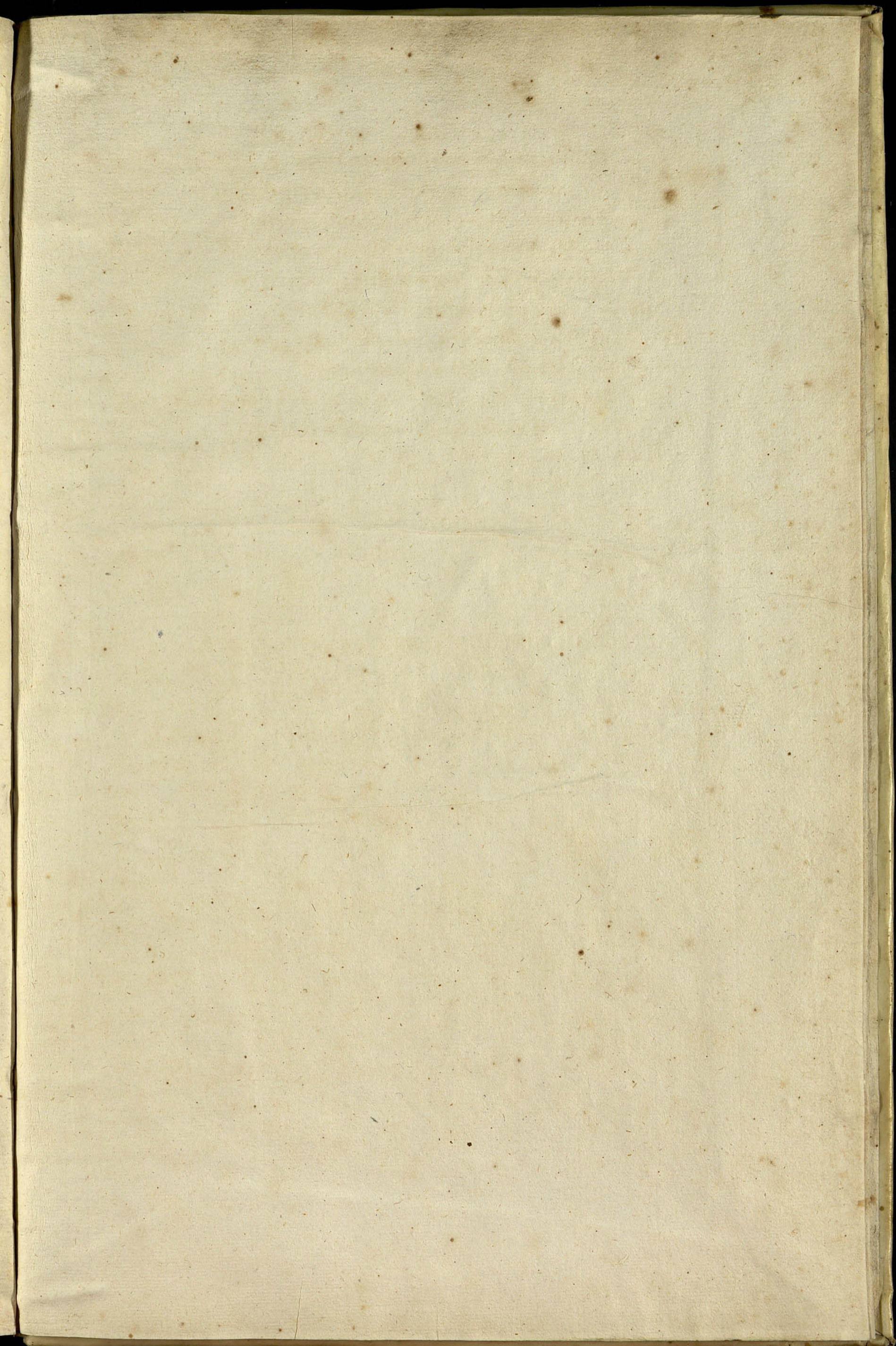

S. Savry fecit I. Martjen de Jonge inventer

ctores, qui ut submissa hæc ipsorum officia M. T. benignè accipiat, vehementer cupiunt. ” ”

Dixerat Syndicus. Tum Regina sereno vultu & ad comitatem composito, multa se fama olim accepisse de Urbis hujus splendore & elegantia respondit, sed comperisse se, superari longè à vero famam: prospera se omnia feliciaque Vrbi huic incolisque precari: benevolo se in Remp. hanc & Rectores ejus fuisse & fore affectu, nec de eo intermissuram unquam: oblatis occasionibus, non defuturam se Urbis commodis successibusque: Consulum se Rectorumque ejus & Civium benevolam erga se voluntatem & studia, pari amore & animi propensione amplecti, & quæ alia in illam sententiam prudenter graviterque dixit Regalis facundia.

Inde digressi Consules Celsissimæ Principi Ameliæ valedixerunt, & se, officia sua, Civiumque suorum, eidem prolixè & debita veneratione obtulerunt. Inter hæc strepuere hominum concursu compita, vici, plateæ, fora. Idem, quod intrante Regina videndi eam inceserat omnes studium, nondum abeunte se remisit. Illa, ne publica sacra novis motibus & longiore mora turbaret, circa nonam conscensis curribus discessit. Curiam prætervectæ denuò illi valedixere Consules. Regina, postquam gratissimam sibi Consulum erga se benevolentiam, tot testimoniis probatam, læta apertaque fronte significasset per aggerem Novum, qua via Urbem subiverat, egressa, comitante equitum phalange, juxta maritima iter suum legit. Intra primum ab Vrbe lapidem Reginæ extremum valedixit ductor agminis D. de Petthem his verbis:

*Nec non
Celsissimæ
Principi
Ameliæ.*

S E R E N I S S I M A D O M I N A ,

” Pervenimus huc , ad extremos ferè territorii Am-
 ” stelodamensis limites. Quare gratias agimus M. T.
 ” non solum, quod præsentia sua Urbem hanc condeco-
 ” raverit, verum, quod intranti, & nunc eadem egre-
 ” dienti, duces nos comitesque admiserit. Hoc à
 ” D. D. Consulibus & Rectoribus hujus Urbis in man-
 ” datis habemus, ut quousque M. T. visum erit impe-
 ” rare, eandem comitemur. quod lubentes omnes,
 ” promptisque animis facere ad M. T. nutum, tan-
 ” quam humillimi ejus cultores, parati sumus.

Respondit Regina, se D. D. Consulibus pro tot benevolentia testimoniiis, nec non Equestri turmae pro comitatu gratias agere. tempus esse, uti receptui signum detur, & ita in Urbem se recipiat officiosa equitum patritiorum phalanx. Ad has voces D. de Petthem Reginae valedicens, & felix illi iter, & vitam longævam comprecatus, cum universa phalange Urbem repetiit. Illa iter suum urgens, Harlemum transivit, & inclinante se in vesperam die, Lugdunum Bavorum subiit: ubi debitis maximisque honoribus ab Ampliff. Senatu, Consulibus, civibusque excepta, & per noctem commorata, postera luce Hagam Comitum salva incolumisque devenit. Illud memorabile & suspiciendum, eodem, quo Amstelodamo die discessit MARIA DE MEDICIS, Christianissimo LODOVICO Galliarum Regi exoptatissimum Patris nomen, Reginae Conjugi Matris, MEDICÆ Avia nomen, nato terris Delphino, accessisse. Qua illa hora Vrbe maxima exivit, editus in lucem fuit infans Augustif-

gustissimus, Galliarum omnium hæres. Quod tempus
 Reginam subduxit nobis, Nepotem maximum dedit
 Gallis, post desperatam ferè viginti & ultra annorum
 spem. Auspicatus egressus, cui fatorum veluti con-
 spiratione synchronos fuit desideratissimæ sobolis in
 mundum ingressus. Orbem salutavit magnus novus-
 que orbis hospes, & Francici, si Fata sinent, futurus
 rector, cum orbis Emporio valedixit Amstelodamen-
 sium rara, & prædicanda Hospes. quâ nulla DI-
 GNOR AMSTELIAS PATEFECIT FEMINA
 PORTAS. Ut in votis desinam; Reginam Matrem,
 nunc Liligeræ ex filio prolis Aviam; LODOVICVM
 Regem, nunc Patrem; Reginam, jam Matrem; Del-
 phinum, Galliæ totiusque Europæ communi gaudio
 & bono natum, fervet, protegat, tueatur DIVINA
 MAIESTAS, ut & illi laudanda semper subditis ac
 Federatis faciant, & hi illa laudare nunquam desinant.
 Ita fiet, ut & distractum miserè in bellorum partes
 Europæ ac Christiani orbis corpus, eorundem Re-
 gum Principumque studiis & moderamine aliquan-
 do coalescat, & restituta securæ pacis felicitate, vi-
 geat, floreat, crescat. Hoc Patriæ nostræ, hoc Regi-
 bus, hoc populo, hoc Ecclesiæ tuæ largire, MA-
 GNE, ÆTERNE DEVS.

In Natum Galliarum Delphinum eodem die
 & horâ, quâ Amstelodamo discessit Avia
 MARIA DE MEDICIS.

*Q*ualia in aethereo succedunt sidera Olympo,
 Alteraque exurgunt, altera lapsa cadunt:
 Perque vices radians stellis variantibus aether,
 Nunc hoc, nunc illo mutat in orbe faces:

Talis

*Talis ab Amsteliis dum se Fax Itala terris
Subtrahit, atque suum flectit ab Vrbe iubar:
Ecce procul Druidum in terris Phœbeia surgunt
Lumina, & heredem distita regna vident.
Una eademque dies Regalem lampada vidit
Nascier, una aliam vidit abire dies.
Amstela sic abitu doluit, sed Francia partu
Totaque Delphino Gallia leta fuit.
Vive nepos MARIÆ, & quæ jam tibi Lilia crescunt,
Prospera sint Gallis, prospera sint Batarvis.*

F I N I S.

